БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген,

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч. ФЕВРАЛЬ 25 ЧЕТВЕРГ № 45 (4529).

Өртээ 20 көп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Н. С. Хрущевтуң Индонезияда чоруп турары (1 арын).

Мал кыштагладыышкынында (1 арын).

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫНГА (1 арын).

Белеткелдерни озалдадып болбас (1 арын).

К. Т. Свердлова. — Ленин ындыг кижи чораан (2 арын).

Т. Кызыл-оол. — А. С. Пушкин аттыг библиотекада (2 арын).

Х. Моңгуш.—1960 чылда улам дээре ажылдаар дээш (2 арын).

А. Семис-оол.—Колхозчуларның амыдыралынга чугула айтырыг (2 арын).

1960 чылда тудуг планын күүседиринче! (3 арын).

О. Мандарый.—Агитас-массалыг ажылдар кошкак чоруп турар (3 арын).

Л. Башкирцев.—Бараанны шын хуваар (3 арын).

Н. Коссов. — Чеди чылды хуусаа бетинде (3 арын).

Совет дузаламчы кошкак хөгжүлделиг чурттарның үндезин хереглелдеринге дүгжүп турар (4 арын).

«Каттышкан Штаттарның тургусканы демир көжегени делгелге үскен» (4 арын).

КАР-ны чарладаның ийи чыл болган оюн байырлааны (4 арын).

«Аян-чорук эргежок чугула болган ажыктыг болган» (4 арын).

Скво Валлиде олимпий оюнары (4 арын).

МАЛЧЫННАРЖЕ, ЭРГИМ КООПЕРАСЧЫЛАР!

— Малды менди кыш ажырар, ооң чаш төлүн бүрүн алыр, сүт саалдазын көвүдеңер талазы-биле эң-не харыысалгалыг болгаш хүндүлүг сорулга амгы үеде областың малчыннарының мурнунда туруп турар. Мал ажылында эң харыысалгалыг бо үеде кадарчыларны, саанчыларны, хойжуларны, чылгычыларны барааннар-биле үзүктелиишкин чөкка хандырары бүгү кооперасчыларның эң чугула хүлээлгези болур—деп, Барыын-Хемчик райпозунуң автолавказының чолаачы-садыгжызы Сергей Семенович Криуненко бир кежээ бажыңына бодаңын олурган. Колхозтарның малчыннарын дараазында хүнде кезий эргип, бараанларны чедирип садыглаарының планын Сергей Семенович ол кежээ чогаадып алган.

Шай, чигир, оттуг-ыяш, саван, таакпы, пөс, хеп аймда болгаш өскеда чугула хереглелдің бараанларын эш Криуненко «Большевик» колхозтуң бөлүк малчыннарынга бо чылдың февраль 20-де чедире берген. Неделя бүрүзүнде бараанар эккеп садыглаар аалчылын малчыннар хүндүткелдин-биле уткуп, хереглээн бараанларын садып алганнар. Мурнакчы болгаш дуржулгалыг садыгжыларның бирөөзи эш Криуненкону районнуң барык бүгү малчыннары таныыр. Колхозчуларның, ылангыя хойжуларның, саанчыларның, чылгычыларының дилеглерин, чагыгларын, негелделерин тускай блокнодунга ол кичээнгейлиг демдеглээш, райпога кээп илеткевишаан, малчыннарың чагыгларын саат чөкка күүседирин чедип ап турар.

Көдээнің ажыл-ишчилериниң, бирги эдлгеде малчыннарың хереглелдерин үлегерлиг хандырар дээш ак-сеткилдиг ажылдап, бараанларны ырак одарларда малчыннарга чедирип садыглап турар ындыг кооперасчылар области эвээш эвес. Чижээ, Тожунуң Салдамда магазин эргелекизи, «Совет садыгның эң дээре ажылдакчызы» деп хөрек демдээ-биле шаннаттырган эш С. Чигжит «Май 1» колхозтуң Куштук-Кежиг фермазының малчыннарынга чугула хереглелдің бараанларын неделада бир катап чедирип садыглавышаан, солун номчулгазын, беседаларны ферма ажылдакчыларынга кылып берип турар. Малчыннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырар талазы-биле эш Чигжит Чөөн-Хемчиктиң «Искра» колхозта магазин эргелекчизи эш Доңгак Чиндолду социалистиг чарышка кыйгырган. Сүт-Хөлдүң «Ишкин» колхозта магазин эргелекчизи эш Сапыянак ырак одарларда малчыннарга бараанларны чедирип садыглаарын организаставышаан, магазинге келген малчыннарны бичии-даа саадатпайн, оларның хереглээн бараанларын эдлчет чөкка садыглап турар.

Малчыннар ортузунга садыгны кышкы үеде Чөөн-Хемчик, Чаа-Хөл, Өвүр райполарның дээре организастаанын демдеглөөр херек. Өвүрнүң Ак-Чыраада, Бора-Шайда хөй малчыннарның чурттап турарын барымдаалаш, чаа магазиннерни райпо немей организастаан. Ындыг болза-даа, малчыннарның кышкы үеде хереглелдерин үзүктелиишкин чөкка хандырарынче Каа-Хем райпозунуң даргазы эш Березкин, Тес-Хем райпозунуң даргазы турган эш Мажаа, Эрзин райпозунуң даргазы турган эш Бады-Суу ышкаш чамдык кооперасчыларның кичээнгей салбайн келгенин айтыр херек. Малчыннарның хереглелдерин, чагыгларын, негелделерин херекке албас, малчыннар ортузунга садыгны дээре организастаарын чугулалап көрбес харыысалга чок чоруктуң фактылары эвээш эвес. Каа-Хемниң «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артелинин хуучулар хуралынга колхозчу эш А. Бадыраанның шүгүмүлели маңаа тодаргай барымдаа болур.

— Бистиң колхозта магазин эргелекчизи эш Камалов хүн бүрүнүң чугула хереглел бараанларын малчыннарга чедирип садыглардан туржук, ырак кыштаглардан магазинге келген малчыннарны саададып, оларның хереглелдерин бичии-даа сонуургап көрбейн турар. Мал ажылында эң харыысалгалыг амгы үеде малчыннарның хереглелдерин хандырарынче чогуур кичээнгейни угландырар херек—деп, ол чугаалаан. Ооң чөптүг бо шүгүмүүлелин, шыңгыы негелдезин хуралдың бүгү киржикчилери бүрүн деткээннер.

Областың улус ажыл-агыйының кол адыры болур мал ажылында дүнхүн чок ажылдап турар малчыннарның хереглелдерин шак ынчаар харыысалга чок көөр чоруктуң буруу шаппайн барып болбас. Сүт-бараан фермаларының ажылдакчыларының, хойжуларының, чылгычыларының ортузунга садыгны үлегерлиг организастаары, малчыннарның хереглелдерин, негелделерин дыңнаңгыр ёзу-биле хандырары бүгү кооперасчыларның, ылаңгыя колхозтарда, совхозтарда садыгжыларның амгы үеде эң чугула сорулгазы болуп турар. Малчыннарны дээре хандырар дээш социалистиг чарышты көөперасчылар ортузунга улам калбарлыр херек. Малчыннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырар төлээде, оларның хереглелдерин, негелделерин хүн бүрү сонуургап көөрү, бараанларны оларга чедирип садыглаарын калбаа-биле организастаары, автолавкаларның ажылын улам экижидери, малчыннарга бараанар чедирерине транспорттуң бүгү-ле хевирлерин ажыглаары, магазиннерге келген малчыннарны саадатпайн, хереглээн бараанларын эдлчет чөкка садары эргежок чугула.

Колхозтарның болгаш совхозтарның мал фермаларынга, малчыннарның бөлүк турлагларынга чаа магазиннерни, киоскилерни болгаш ниитиниң чемненилге черлерин немей организастаар дугайында айтырыгны райполар, сельполар, рабкооптар өөренип көргеш, дүрген шиитпирлээр ужурлуг. Малчыннарның хереглелдери үүл-бүрү. Үлетпүр болгаш аъш-чем бараанларынга оларның хереглелдерин үлегерлиг хандырбышаан, ном тарадылгазын, солуннар, журналдар чедирилгезин эки организастаар херек. Садыг ажылдакчыларының кичээнгейинден дашкаар чаңгыс-даа малчын турбас кылдыр, малчыннарже, эргим кооперасчылар!

Н. С. Хрущевтуң Индонезияда чоруп турары

СУРАБАЯ. (СЭТА). Индонезияның Сурабаяга февраль 22-де кончуг хүнзээректиг хүн болган. Хоорайның төвүнче эртенден эгелээш-ле кижилер төнчү чок шуужуп чоруп турган. Совет чазактың баштыңын көөр болгаш ооң чугаазын дыңнаар дээш каш-даа үүс муң кижи, аңаа чедип келген.

Чер болганда — Индонезия Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне туктары, «Совет-индонези найырал делгерезин!», «Н. С. Хрущев биле Сукарно делгерезин!» деп лозуңнар. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң Даргазы Н. С. Хрущев болгаш Президент Сукарно көстүп келирге чыылганнар байыр чедирилгезиниң кыйгылары болгаш диңмиттиг адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Митингиге Сукарно биле Н. С. Хрущев чүве чугаалаанар.

Н. С. ХРУЩЕВТУҢ ЧУГААЗЫ

Сурабая — революсчу алдарлыг чаңчылдарның хоорайы болганы-биле калбак сураглыг деп Н. С. Хрущев чугаалаан. Колонизаторларга удур индонези улустуң чепсектиг демиселиниң чалбыыжы 1945 чылдың ноябрь 10-да чогум-на харын маңаа кыптыгып үнген. Бистиң хоорайывыс — маадыр Сталинград-биле Сурабаяны деңнеп турар, чүге дээрге фашистиг Германияның шилиндек шериглерин 1942—1943 чылдарда ооң чанында чылча шапкан. Ындыг деңнелге дээрге бо ийи хоорайлар хосталга дээш демиселге туруштуг чоруктуң угаан-бодалын көргүзүп турганынга үндезилеп турар.

Индонезияның экономиказын болгаш культуразын көдүрер дээш, ооң улузунуң амыдырал-чурттагазын экижидер дээш силерниң демиселиңер биске билдингир болгаш чоок. Политиктиг хосталгаларны чаалап алырын харын экономика талазы-биле бот-тускайлан чорукту чедип алырының аргазы-биле, шиитпирлиг социал чаартылгаларның аргазы-биле идегелдиг быжыглап болур, чүге дээрге колониализм чүгле политиктиг кулданыышкын эвес-ле болгай; ол дээрге экономиктиг болгаш социал дарлал база болуп турар. Экономикага колониализмниң дазылдарын тура тырттары, улус ажыл-агыйынга колониализмниң туруштарын ширбий шавары — хамаарышпас хөгжүлдениң оруунда туруп алган Индонезияның болгаш колониялы чораан өске-даа чурттарның мурнунда турар берге, ынчалзажок соңгаарладып болбас амыдыралчы сорулга од болуп турар.

Хамаарышпас чорук дээш улустарның демиселин совет улус үнелеп болгаш хүндүлеп турар, чүге дээрге империалистерге удур кадыгдошкун демиселди чорудары аңаа база таварышкан деп Совет чазактың баштыңы чугаалаан. Мооң ужурунда Совет Эвилели Чөөн чүктүң чурттарынга чүгле моральдыг азы политиктиг эвес, харын чыл келген тудум өзүп турар материалдыг деткимчени көргүзеринге сагыш-сеткилиниң бүгү ханызындан беден болгаш ындыг деткимчени көргүзүп-даа турар. Ооң чижектериниң бирээзи болза Совет Эвилелиниң болгаш Индонезия Республиканың аразында найыралдыг экономиктиг кады ажылдажылга болуп турар.

Совет Эвилелиниң төөгүлүг чедиишкиннериниң дугайын чугаалаан, Н. С. Хрущевтуң медеглээни болза: Бистериң болгаш АКШ-тың аразында экономиктиг тайбың чарышты ырак хемчээлдиг черге чаржып маңнажыры кылдыр көргүзүп болур харын. Бистериң мурнувуста Каттышкан Штаттар маңнап бар чыдар болгаш ында кижи кайгаар үве чок —ол мурнап маңнап үнүпкен-не болгай. Бир эвес чеченчидип чугаалаар үве болза, тыныжы муңгашталып, улуг күжениишкин-биле ол маңнап бар чыдар. Аныяк болгаш күштүг үүгүрүкчү — социалистиг Совет Эвилели ону эм безин чедип бар чыдар болгаш удавас артынга артырып каар!

Социалистиг дагерьниң күчү-шыдалының улам ыңайгы быжыгышкыны Чөөн чүктүң чурттарынга онза ужур-дузалыын, чүге дээрге ол чурттар бодунуң эң-не идегелдиг болгаш шынчы өңнуктериниң деткимчезинге улам улуг чергелиг даянып болурун онзалап демдеглээш, Н. С. Хрущевтуң үргүлчүлеп чугаалааны болза:

Совет-индонези найырал болза делегейниң кол айтырыынга—улустар аразынга тайбыңны база айыыл чок чорукту камгалаарының болгаш быжыглаарының айтырыынга хамаарыштыр бистиң үзел-бодалдарывыстың ниити чоруунга үндезилеп турар. НАТО, СЕАТО азы СЕНТО чергелиг ажыл-чорудулгазы оран делегейде дүшкүүрлүг чоруктуң кол үнер дөстериниң бирээзи болуп турар агрессчи блоктарга удур бистиң улустарывыс хөй-хөлдарындан түүнчүп алган демисежип турар. Колониализмни эчизинге чедир узуткаар дээш кады демисежип турар бис, атомнуг болгаш термоядролуг чепсекти хоругдаарын болгаш ооң шенелделерин соксадырын кады негеп турар бис, делегейниң бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларын тайбың аргалар-биле, чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээр дээш кады демисежип турар бис.

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруунуң дыка улуг кошкаашкыны тайбыңга ынакшылдыг чурттарның идепкейлиг ажыл-чорудулгазының түннелинде сөөлгү чылдарда чедип алдынган деп Н. С. Хрущев чугаалаан. Тайбыңның дайынларының кем-буруулуг планнарын үзер төлээде, тайбыңга ынакшылдыг чурттарның болгаш улустарның чаңгыс аай фронтузун улам ыңай быжыглаары эргежок чугула. Соок дайынның болгаш чепсегленишкиннерни эңдере бүдүрериниң талалакчылары ол күштүү мурнунга туржуп шыдавас. Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының оруунда бүгүле моондактарны улустарның турасоруу ширбий шаап шыдаар.

Боттарывысты эки билчир ужурлуг бис деп Н. С. Хрущев чугаазының түүнелинде медеглээн. Бистиң чурттарывыстың улустарының найыралынга сонуургал чок үшкү күрүнелериниң төлөөлекчилериниң бистериңи дугайывыста болгаш силериниң дугайыңарда чугаалап турары өйдүрүүшкүүнүг болгаш болган чокла мегечи чүүлдерге шоолуг бүзүревес херек. Бистиң найыралывыс чамдык кижилерге карак өйүнчүг болгай. Бистиң акы-дуңма харылзаалаарывысты быжыглаалыңар. Боттоттарынче үргүлчү баржып, амыдыралды боттары көрүп, бүгү чүүлдерни боттарының карактары-биле көрүп база үнелезе чогуур.

Совет Эвилелиниң болгаш Индонезияның улустарын каттыштырып турар найыралдыг харылзаалар хүн келген тудум улам-на сырый болгаш быжыг болур дээрзинге Н. С. Хрущев бүзүрелин илергейлээн.

* * *

Сурабаяга болган кайгамчык улуг митинг индонези болгаш совет улустарның быжыгып турар найыралының чырыткыланчак көргүзүү болган.

* * *

СУРАБАЯ. Н. С. Хрущев, Президент Сукарно болгаш оларны үдеп чоруур албанның кижилери февраль 23-те дүүш соонда «Иглас» дээр шил заводун көргеннер. Заводтуң ажылчыннары — колдуунда аныяктар — Н. С. Хрущевка болгаш Президент Сукарнога изиг байыр чедирип турганнар. Заводтан чоруурда Н. С. Хрущев ажылчыннар чедиишкиннерлиг болурун күүзөн. Индонезияның аныяктары бодунуң чуртунуң эки эзлери болурун күзедим деп ол чугаалаан.

ДЕНПАСЕР. Н. С. Хрущев болгаш Президент Сукарно база оларны үдээн кижилер Бали ортулуктуң төвү — Денпасерде февраль 23-те самолет-биле чеде берген. Хүндүлүг совет аалчыга аддар кылдыр аэродромга байырлыг уткуушкун болган. Бали ортулуктуң губернатору Дауд Шах, ортулуктуң шериг болгаш хамааты эрге-чагыргаларының өрү дужаалдыг төлөөлекчилери Н. С. Хрущевка байыр чедирип турганнар. Индонези чаңчыл ёзугаар Н. С. Хрущевту болгаш Президент Сукарнону дүрүглүг өңгүр чечектер-биле кадастаан. Ортулуктуң национал чараш хевин кедип алган чурттакчылары совет аалчыга өөрүшкүлүг байыр чедирген. Аэродромдан эгелээш Н. С. Хрущевка тускай белеткээн черге чедир бүгү орукту дургаар Денпасерниң болгаш чоок-кавы суурларының он-он муң чурттакчылары аңаа изиг байыр чедирип турганнар.

Автоматчыдылганың херекселдерин бүдүрүп үндүрер цех

МОСКВА. «Калибр» заводта дерилгелерни ажыктыг эде тургусканының түннелинде бүдүрүлге шолунде автоматчыдылганың болгаш механизастаашкынның херекселдерин бүдүрүп үндүрер цех тургустунган. Ооң ажылдакчылары бүдүрүлгезиниң хереглелдерин хандырып, чаа-чаа станоктарны, автоматтарны, амгы туруп турар дерилгелерге херекселдерни тургузуп турарлар. Ол өөрүк чамдык ажылдарны механизастаар, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, продукцияның шынарын экижидер арганы берип турар. Ам мында микрометрлер цегиниң чагын күүседип турар.

Чурукта: цехтың ажылдакчылары мастер А. А. Лешкин (оң талада) болгаш И. И. Силаев олар микрометрниң санныг шүгүмүнүн шыйгларын автоматтыг чуруур херекселиниң кезектерин кылырының технологиязын хынап турлар.

Фотозу **Куновтуу.** СЭТА-ның фотохрониказы.

Часкы хову ажылдарынга

☆ ☆ ☆

Март он бешке чедир

ЧАДААНА. **(Телефон-биле).** СЭКП ТК-ның декабрь (1959 ч.) Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар, 1960 чылдың часкы тарылга ажылын кыска хуусада бедик агротехниктиг байдалга эртирер дээш Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң механизаторлары болгаш тараажылары белеткел ажылын багай эвес чорудуп турар.

Колхозта амгы үеде тракторлар болгаш көдээ ажыл-агыйның кожулда машина-херекселдериниң септелгези, тарылга шолдериниче өдек сөөртүлгези чоруттунуп турар. Механизаторлар 8 трактор, 10 андазын, 53 илиир, 10 сеялка септээн. Арткан бир тракторну, 2 андазынны, 13 илиирни, 1 сеялканы март бирге чедир септээр сорулга салын алган, социалистиг чарыш-биле ажылдап турарлар. Септелгеде ажылдап турар механизаторлар ажы нормазын хүн бүрү 150—200 хуу чедир күүседип, ажылдың шынары дээш демисежип турарлар.

Хову бригадазының кежигүннери амгы үеде тарылга шолдериниче 120 ажыт тонна өдек сөөрткен.

Колхозчу механизаторлар болгаш тараажылар часкы хову ажылынга белеткелдерни март 15-те доозар дээш организастыг ажылдап турарлар.

Техниканы тарылгага белеткеп турар

Чаа-Хөл СТС-тиң септекчилери механизаторлар М. Чылбак-оол, С. Анай-оол болгаш ооң-даа өскелер бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап, онаашкан ажылының нормазын хүн бүрүде ажыр күүседип келген. Моторлар септелгезинде ажылдап турар болгаш оларны мотор цегинге эдиктирип ап турар М. Сарченко, ооң дузалакчызы М. Тыдылаа ажылынга сан-даа, шынар-даа талазы-биле эки көргүзүглерни чедип алган.

болгаш колхозтарның механизаторлары техника септелгезин дүргедедип, эки шынарлыг чорудуп турар. Олар тракторларның, өске-даа машиналарның септелгезин кезектеп септээр арга-биле чоруткан.

СТС тракторлар септелгезиниң чыл планын февральдың ийиги чартыынга чедир 114,6 хуу, тараа комбайннарының септелгезин 4,7 хуу күүсеткен. Чылда белдиринде

Белеткелдерни озалдадып болбас

Барыын-Хемчик районнуң «Комсомол 30 чылы» колхозунуң часкы тарылгага белеткели оожум чоруп турар. Артель эрткен чылын 1960 чылдың тарылгазынга 904 гектар черни белеткээн, а чазын 702 гектар черни удур аңдарар болгаш ажылдап кылыр.

Үрезин 159 тонна бар-даа болза, ооң арыглаашкыны чаа эгелээн. Арбай, сула үрезинин сорттуг үрезинбиле дарый орнаары негеттинип турар. Картофель, кукуруза үрезиннери ам-даа четпес.

Февральдың баштайгы хүннеринге чедир 13 тракторнуң 9-зу, 19 сеялканың 12-зи, 75 илиирлериң 59-зу, 6 андазыннарының 3-жү септеттинген, ындыг-даа болза, септээр техника, чепсек-херекселдер, өскедаа чүүлдер ам-даа хөй. Септелгенин темпизин дүргедедири-биле кады шынарын экижидери шыңгыы негеттинип турар.

Артель бо чылын Сарыг-Бел, Дөргүн бажы деп черлерге кукурузаны тарыыр дээн. Ындыг-даа болза, ол черлерге өдек, хүл төгүүшкүү чоок-ка чедир эгелевээн. Тергедер, хомуттар, дуталар, хову турлагларында оран-сууларның септелгези кылдынмайн турар. Ажыл аъттары амдаа тускай ажаалгада кирбээн. Механизаторлар, колхозчулар четпестерни чайлатнышаан, техника, чепсек-херекселдер септелгезин март 1-те, үрезин арыглаашкынын болгаш орнаашкынын февраль айның иштинде, тарылга шолунге чемишчидилге төгериниң планын март 10-га чедир күүседирин шиитпирлээннер.

ОБЛАСТА ТРАКТОРЛАР БОЛГАШ КОМБАЙННАР СЕПТЕЛГЕЗИНИҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА МЕДЭЭ

(1960 ч. февраль 20-де, хуу-биле)

Районнарның колхозтары	Тракторлар	Комбайннар
Чөөн-Хемчик	136,7	—
Чаа-Хөл	125,0	4,7
Бай-Тайга	100,0	—
Сүт-Хөл	94,7	10,5
Каа-Хем	83,2	—
Бии-Хем	76,9	—
Таңды	73,1	—
Тес-Хем	71,0	18,2
Улуг-Хем	69,7	—
Барыын-Хемчик	65,5	26,7
Өвүр	50,0	33,3
Түүү	86,7	3,6
Совхозтар:		
«Элегес»	100,0	10,8
«Өөк»	94,9	—
«Кызыл партизан»	92,9	—
«Барлык»	75,7	—
«УТКА 25 чылы»	73,3	—
«Межегей»	70,4	—
«Тинделге»	36,5	—
Түүү	77,6	2,2

Малчыннарже агитпоход

Чаа-Хөл районнуң Кара-Талда көдээ клубтуң чөвүлели «Найырал» колхозтуң ыраккы одарларында малчыннарынче агитпоходтарны организастаан. Ооң составы 5 кижи. Олар Улуг Сарыг-Кол, Биче Сарыг-Кол деп черлерде кадарчыларга он кезек черлерге концерттерни көргүзүп, солун номчулгаларын болгаш беседаларны чоруткулаан. Ылангыя ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга эш Н. С. Хрущевтуң илеткелин, СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң материалдарын кадарчыларга таныштырганнар.

Ук походтуң киржикчилери ийи малчынның бажыңын чугайлажып, үш кажааларының көрженин хооржуп бергеннер.

Бистиң хойжуларывыс

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң Берт-Дагда хой фермазының хойжулары чеди чылдың ийиги чылында малдың баш санын өстүрериниң база ооң продуктулуун бедидериниң онаалдаларын ажыр күүседир дээш чүткүлдүг ажылдап турарлар.

Эрткен чылын ол ферма хой санындан 1,8 кг дүктү кыргып алган, ынчаарга бо чылын 1,9 кг-ны алыр деп планнаттынган болза-даа, 2,2 кг чедир алырын хойжулар хүлээнген. Хойнуң уксаазын экижидер талазы-биле ажыл эки түүнелди берип турар. Ам фермада бүгү хойларның 50 чыгыы хуузу алтайның нарын дүктүг уксаазы-биле экижиттинген. Бо чылын бүгү хойларны тарып боозадыр деп турар.

Хойнуң баш санын өстүрер дээш демисел улам күштелген. Колхозтуң баштаар чери, партия, комсомол организациялары малдың чаш төлүн ажаап алырынга дузалажыр 35 сакманщиктерни, 8 немелде кадарчыларны ол фермаже чоруткан. Ам төрээн 304 хойнуң 307 хураганнары менди камгалап алдынган. Хойжуларның коданнарында сиген, көк сула, дүк четчир.

Хойжулар Хаспаа, К. Күрдаа, К. Биче-оол олар 100 баш хой санындан 110 — 115 хураганны алыр дээш ажылдап турарлар.

Д. БИЧЕ-ООЛ.
ферма эргелекчизи.

Мал кыштагладыышкынында

☆ ☆ ☆

380 анай дээш

Барыын-Хемчик районнуң «Совет Тываның 5 чылы» колхозунуң хөй-хөй одарларында малды хүр кыш ажырар дээш улуг демиселди малчыннар чорудуп турар. Оларның аразында Алдын-Ак-Ойда өшкү кадарчызы көдээ Советтиң депутады эш О. Чамзырың бодунуң ажылынга ак-сеткилдиг болуп, чоннуң хүндүткелин чедип алган.

Эш Чамзырың малдың одарын план ёзугаар ажыглап, анайлыг өшкүлерни немелде чемгерилге-биле чогуур үезинде хандырып, чаш анайларны малдың тускай эртемниглериниң сүмези-биле ажаап, доруктуруп турган, эрткен чылын төрүүр 100 өшкү бүрүзүнден 120 анай алыр хүлээлгезин 149 анай кылдыр ажыр күүсеткен.

Мал эмчизиниң сүмези-биле эш Чамзырың дыт бүрүлерин күжү арган анайларга берип, ооң-биле оларның күш-деңгилдезин шыдал киирип турар. Ону ажыктыг арга деп саназа чогуур.

Ол бодунуң бо чылын төрүүр 248 өшкүзүнден 380 анайны алырын хүлээнген.

КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

— Мурнакчы дуржулганы нептередир — деп зоотехник Хирлигбей, колхоз даргазы Чүлдүм малчыннарга үргүлчү чугаалап турар. Ынчалза-даа дуржулгалыг малчын О. Доржумайның улуг чедиишкинин олар эскербейн барган. Эрткен чылын эш Доржумай төрээн 100 өшкү бүрүзүнден 147 анайны менди камгалап алган. Ол дугайын даргалар чүгле отчёттуг хуралга белеткел кылып турган илередип, билип алганнар. Ол болган таварылга колхоз баштаар чериниң болгаш тускай эртемниглериниң мал ажылынче кичээнгейни салбайн, ажылче ханылап кирбейн турарын тодаргай илередип турар.

Ол ышкаш колхозтуң коданнарында культурлуг амыдырал-чурттаганың деңнели кончуг чавыс. Колхозтуң 20 хире кыштагларында чаңгыс-даа бажын чок. Малчыннар эки чылыглаттынмаан соок өглерге чурттаар ужурга таваржын турар. Акка культура баазазын тургузар дугайында СЭКП райкому ол колхозтуң баштаар черинге айтыышкынны берзе-даа, бо хүнге чедир ол дугайы шиитпирлеттинмээн.

МЕНДИ АЖААП АП ТУРАР

Улуг-Хем районнуң «Х Улуг хурал» колхозта хойнуң кышкы ооладаашкыны массалыг чоруп турар.

Колхозтуң хойжулары СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң материалын таныжып тургаш, малдың чаш төлүн менди ажаап алыр деп боттарынга алган хүлээлгелерин боттандырып эгелээннер. Хойжу Б. Попуй-оол чаа төрүттүнген 140 хураганны, К. Боруңмаа — 130, С. Таан-оол —150 хураганны ажаап алган.

Колхозтуң баштаар чери хойлары төрүп эгелээн малчыннарга дузалажыры-биле малчын бүрүзүнге 2—3 кижилерни немей чоруткулаан болгаш мал чеми сөөртүү-биле автомашинаны, тракторну, шанактыг аъттарны чорудуп берген. Аныяк колхозчу Б. Антон машина, трактор чедип шыдавас черлерде малчыннарже сигенни үзүктелдирбейн сөөртүп турар.

Мал чеми сөөртүр звено

Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелинде кыштагларже мал чемнери сөөртүр 12 кижи составтыг звено ажылдап турар. Ук звено 5 шанактыг аъттыг, бир тракторлуг. Кыштагларда 12 кодан малдарга мал чемнерин үзүктел чок чедирип турар.

Звенонуң кежигүннери чүгле мал чемнери сөөртүү-биле кызыгаарланмайн, 8 кыштагның кажааларының көрженин коптарган болгаш малчыннарның бажыңнарын, хой кажааларын чылыглап берип турарлар.

Бригадада

Эрзин районнуң «Мөрен» колхозунуң хову бригадазы часкы тарылгага белеткел ажылдарын мынчаар чорудуп келген: тараа культураларының 202 центнер үрезинин чажар шынарынга чедир арыглаттынган, 3 трактор, 3 трактор андазыны, 3 сеялка, бир культиватор, дискалыг илиир 1, анаа илиирлер 24 септеттинген.

Бригаданың кежигүннери тараа кажаазын тударынга хереглээри-биле 1000 кезек ыышты кескеш, тарылга шолунче сөөртүп эгелээн. Кукуруза, картофель шолунче 250 тонна өдекти сөөрткен.

В. И. ЛЕНИННИҢ ТӨРҮТТҮНГЕ-ЛЕ 90 ЧЫЛ БОЛУР ОЮНГА

1919 чылдың май 25-те Москваның Кызыл шөлүнге бүгү-ниити өөредилгенин шериглеринге В. И. Ленинниң чүве чугаалап турары.
СЭТА-ның фотохрониказы.

К. Т. СВЕРДЛОВА.

ЛЕНИН ЫНДЫГ КИЖИ ЧОРААН

Ленинге бежен хире чыл бурунгаар, 1906 чылдың чазынында, бирле дугаар ужурашкан мен. Ол мындыг болган...

1905 чылда бирги орус революцияның изиг түлүк хүннеринде Уралда Екатеринбург хоорай деп адап турган, амгы Свердловскиге партия ажылын чорудуп турган мен. 1906 чылдың эгезинде, большевиктерниң Урал комитединиң аныяк кежигүнү мени Швецияда Стокгольм хоорайга, 1906 чылдың апрельде чыглыр ужурлуг турган Россияның социал-демократтыг ажылчын партиязының IV съездизинге делегат кылдыр соңгаан. Россияның ажылчын партиязының съездизи даштыкыга, бистиң төрээн чуртувустун кызыгаарынын даштынга чыылган, чүге дизе хаанның полициязы революсчу бүрүзүн истеп-сүрүп турган ужурунда бодувустун съездивисти Россияның бодунга чыылдырып шыдаваан бис.

Ынчангаш съездиже бар чоруур бистер бежеләә поездиге, оон соонда пароходка олуруп чорааш, адак сөөлүнде, Стокгольмга четтивис!

Бистиң бөлүүвүске менден аңгыда база бир хөрээжен кижи чораан. Ол ортумак сынныг, 35 — 37 хирелиг, чымчак, чазык шырайлыг кижи. Ол мырыңай бөдүүн, бичесеткилдиг кижи чораан. Чугаалажы бээривиске, ол даштыкыже хөй катап барып чораан болгаш бистерден артык дуржулгалыг кижи болуру тодаргай апарган. Мээн-не билиримни ёзугаар алырга, ол кижиден аңгыда бистер бежеләә шуптувус мен ышкаш — чаа кижилер болган бис. Ынчангаш кады чораан эживистиң сүмелери биске кончуг солун болгаш дузалыг болуп турган. Ол бодун—Надежда Константиновна Крупская мен деп адап чораан.

Алдарлыг кижи-биле, Владимир Ильич Ленинниң шынчы болгаш чайгылыш чок дузалакчызы, эн чоок өөнүү, оон кадайы Надежда Константиновна-биле сөөлүнде хөй чылдарда уламчылаан таныжылгам болгаш наймаралым ынчаар өгелээн.

Стокгольмга бистер кежээ четкеш, съездиниң өгелей бергенин билген бис. Даартазында хүн мен партияның съездизиниң ажылынга бир-ле дугаарда киржип база Ленинни бирле дугаарда көрген мен. Съездиниң хуралдары ийи ажыг неделяда, апрель 23-тен май 8-ке чедир үргүлчүлээн. Ол хүннерде Ленинни хөй катап көрүп база чугаазын дыңнап, съездиниң делегаттары-биле оон үргүлчү чорудуп турган беседаларынга олуржуп турган мен.

Менээ чүү чүве онза уттундурбас болганыа? Бир дугаарында-ла, — ол болза Владимир Ильичиниң кайгамчык бөдүүн болгаш биче-сеткилдиг аажы-чаңы боор. Съездиниң аная киржикчилери, большевиктер бистер Ленинниң ажылдарындан. чүүлдериниден, чугааларындан ону билген болгаш аная ынак турган бис. Ол, бистиң партиянын ынчаарда-ла шылгарангай баштынчызы. бистиң тус-бүрүвүске кызыгаар чок алдарлыг кижи турган. Ынчангаш ол баштынчы, ол улуг кижи хамыктың мурнунда бодунун аажы-чаңының талазы-биле эн-не бөдүүн, аная кижи турган, база ук бөдүүн чорук ооц алыс төрүмел шынары ол болур.

Съездиниң киржикчилериниң бистиң большевиктер кезииниң ийи хонукта-ла бирден эвээш катап чыглып турган хуралдарын сактып чугаалап көрейн. Бис нурлуйындала кайы-бир ресторанга чыглып, аная ийи-үш өрээлди эзлээш, саналоналдарывысты болгаш бодалдарывысты солчуп, съездиниң эзлчеглиг хуралдарынга ажыл-чорудулгавыстың планын төлевилеп ап турган бис. Бүрүн утказы-биле алырга, ол ёзулуг хуралдар эвес. Оларга даргадаа, секретарь-даа турбаан, сөс алырын кым-даа дилевес турган. Боттуг, сергелен, шөлээн беседа болуп турган. Кижи бүрүзүнүң саналын дыңнап, чогуур харыыны азы хөглуг шоодугну өйүнде кылып, мерген болгаш ханы уткалыг сүмелерни берип, эн-не нарын болгаш будулгаазынныг-даа айтырыгны тайылбырлап билир Ленин үргүлчү-ле оон төвүнге турган.

Бистиң барык беседавыс бүрүзү Владимир Ильичиниң мындыг дилеглери-биле доостур:

— Сергей Иванович, че, ам бирле ырыдан ырлап көрем, силерден шуптувус кончуг дилеп тур бис.

Москвачылардан делегат Сергей Иванович Гусев кончуг хоюг үннүг кижи. Дилегниң харыызы кылдыр роялга олурупкаш, ол ырлай бээрге, аная өскелер база улаштыр ырлажыр, ынчангаш делгем орус ыры каттышкаш, уяңгыланып үнер турган. Ильич хөгжүмге, эки ырыга ынак, ынчангаш ыраккы Стокгольмга бистиң барык чаңгыс-даа беседавыс ырлар чокка эртпейн турган.

Ленин бодунун өннүктеринге болгаш чаңгыс үзел-бодалдыгларынга кончуг чымчак болгаш оваарымчалыг, ынчаарга марксизмниң удурланыкчылары, оон дайзыннары — меньшевиктерге кам-хайыра чок кижи чораан. Оларның бүгү-ле будалчак болгаш алдагдалдыг үзел-бодалдары кижи бүрүзүнге мырыңай тодаргай апаар ындыг шыңгыы барымдаалар-биле, оларга өлүмүг ындыг херечиледдер-биле болгаш чидиг сөстер-биле съездиниң үезинде оларның баштарын хөй удаа салба берип турган, а меньшевиктерниң боттарын өрү көрдүнген болгаш каас-коя сөстер-биле чагдынган баштыңнары дүгүн диригге чулдуруп каапкан, дуза кадар чүвези чок болгаш баш сугар чер тыппайн алгыржып орар дагааларга дөмейлежип турганнар.

База бир чүүлдүн дугайын сактып чугаалап көрейн. Съездиниң делегаттары — меньшевиктерниң аразынга аңгадаар чорук коллаан болгаш орус революция аштырган дээр дугайты чугаа-соот нептерээн турган. Ол үе шынап-ла берге турган. Москвага 1905 чылдың декабрының чепсектиг тура халыышкыны бастырып каан. Россияның өске хоорайларынга тус-тус тарамык демиседдер база чедимче чок болуп доозулгулаан. Хаанның аг-шериглери дидимненгеш, револючуларны истеп-сүрер чоруун күштелдирген. Ажылчын революцияның тиилээринге кажан-даа бүзүревээн болгаш чуртка политиктиг эрге-чагырганы буржуазияга тыпсыр дээш демисежип турган меньшевиктер декабрының тура халыышкыны алдагдал болган, ажылчыннар чепсек туткаш, черле демисешпес ужурлуг турган деп, съездиниң индиринден чарлап алыржып турганнар. Съездиге ындыг үннер хөй дыңналып турган, бистиң эштеривистиң большевиктернин иштинден чамдык-бир кижилер база аңгадап, хыйланып турганнар. Ынчаарга Ленин ындыг эвес! Өскерликчилерни, хыйланыкчыларны болгаш чүвээ эки бүзүревестерни кайгамчык күштүү-биле, чүткүлдүү-биле болгаш энергиязы-биле ол чылча шапкан. Кол демисед чүгле өгелеп турар, шиитпирлиг тулчуушкуннар мурнувуста, ынчангаш чепсехти салбайн, эрге-чагырга дээш чепсектиг демиселге ажылчыннарны белеткээр херек деп, бистер, большевиктер санап турар бис деп, беседа бүрүзүнге хажык чокка, шиитпирлии-биле хөй катап ол чугаалап турган.

Оон ынай, 1917 чылдың сөөлүнде Ленинге удаа-дараа ужурашпышаан, кады ажылдап турган эштерниң дугайында оон оваарымчалыын. сагыш човаачалын, кижилерге. ылаңгыя ургуларга, оон ынакшылдыын үргүлчү-ле кайгап чордум.

1917 чылдың чайынында шөлүлгеден Петербургка ээп чедип келген мен, ынчан «Прибой» деп, партиjanктар эвилелиниң сорулгалары» оон-даа өске.

«Ленинниң амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында үүнү номчуп болурул» деп эгелиг делгелгени база турганнар. Ында улуг баштынчының дугайында номнарны делгеп турганнар. Чижээ, М. Москалевтүн «Турескаалдыг ужуражылгалар» оон-даа өске авторларның номнары бар. Ол ышкаш «Ленинниң өөреткени коммунисчи ёзубиле ажылдаар» деп эгелиг делгелге база бар.

Март айның сөөлүнде болгаш апрель айның ортан үелериндө «В. И. Ленинниң ажыл-чорудулгазы болгаш амыдыралы аныяктарга улуг үлегер», «Аныяктар эвилелиниң сорулгалары» деп темалыг номчукчулар конференцияларын организастап эрттирер.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

А. С. Пушкин аттыг библиотекада

Областың А. С. Пушкин аттыг библиотеказы улуг баштынчы В. И. Ленинниң төрүттүнге-ле 90 чыл болур оюнга таварыштыр улуг белеткел ажылдарын чорудуп турар. Библиотеканың ажылдакчылары номчукчулар ортузунга В. И. Ленинниң ажылдарын болгаш оон дугайында номнарны номчуурун номчукчуларга сүмелеп турар. Дыка хөй номчукчулар Ленинниң чогаалдарын болгаш оон дугайында номнарны улуг хандыкшылдыг сонуургалбиле номчуп турар. Башкы Блинова өөреникчилер ортузунга Ленинниң ажыл-чорудулгазының болгаш амыдыралының дугайында ажылдар чорудары-биле аңаа хамаарышкан номнарны библиотекадан бижидип алган. Пенсионер Мандараков «Ленин дугайында сактыышкын», тудуг трезиниң ажылчыны Мурачева «Ленин дугайында оон төрелдериниң сактыышкыннары», башкы Кочкин «В. И. Ленинниң тускай чолаачызы», «Ленин Крымда», слесарь Алейников «Ленин дугайында оон тускай чолаачызының сактыышкыны» деп номнарны номчуп турарлар.

Библиотекада В. И. Ленинниң чогаалдарының тускай делгелгезин организастап турганнар. «Социализмни болгаш коммунизмни бистиң чуртувуска тургузарының ленинчи планы» деп улуг эгелиг делгелге бар. Оон адаанда В. И. Ленинниң бодунун чогаалдарын делгээн. Чижээ, «Литература болгаш уран чүүл дугайы», «Бистиң чуртувуска аар үлетпүрүнүң болгаш электрофикацияның хөгжүлдезиниң дугайы», «Совет эрге-чагырганың эзлчеглиг сорулгалары», «Аныяктар эвилелиниң сорулгалары» оон-даа өске.

«Ленинниң амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында чүү номчуп болурул» деп эгелиг делгелгени база турганнар. Ында улуг баштынчының дугайында номнарны делгеп турганнар. Чижээ, М. Москалевтүн «Турескаалдыг ужуражылгалар» оон-даа өске авторларның номнары бар. Ол ышкаш «Ленинниң өөреткени коммунисчи ёзубиле ажылдаар» деп эгелиг делгелге база бар.

Март айның сөөлүнде болгаш апрель айның ортан үелериндө «В. И. Ленинниң ажыл-чорудулгазы болгаш амыдыралы аныяктарга улуг үлегер», «Аныяктар эвилелиниң сорулгалары» деп темалыг номчукчулар конференцияларын организастап эрттирер.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Бистиң хүлээлгевис

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң шиитпирлеринге сорук кирген «Коммунизмче орук» колхозтуң ажыл-ишчилери көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдер, малдың продуктулуун бедидип, бот-үнезин чиигедир талазы-биле социалистиг бедиткен хүлээлгелерни алган.

Олар боттарының аргаларын санап көргеш, 1960 чылда мыйыстыг бода малдың баш санын 110 хуу, хойну 112 хуу, өшкүнү 102 хуу, хаванны 234 хуу немей өстүрүп, күрүнеге 235 тонна эътти, 152 тонна сүттү, 22 тонна дүктү хуусаа бетинде дужаарын хүлээнгеннер.

Ниитизи-биле колхоз төрүүр 100 баш мал санындан-на: 110 хураганы, 100 бызааны, 120 анайны, 90 кулунну камгалап алыр. Ол ышкаш малдың баш бүрүзүнге онаштыр оон продуктулуун бедидер талазы-биле сорулганы күүседир дээш саар инек бүрүзүнден-не ортумаабиле 1400 кг сүттү, бир хойдан-на 2,2 кг дүктү чедип алырын хүлээнген.

Хову ажылдарының талазы-биле, тараа культураларының шөлүн—3150 га, ногаа аймаанын—10 га чедир өстүрер. Часкы тарылганы 10—12 ажыл хүннеринде бедик агротехниктиг деннелге чорудуп тургаш, га бүрүзүнден-не 14 центнер дүжүттү алыр.

Тудуг талазы-биле: 30 чурталга бажыңнарын, 500 кижи олурар олуттуг бир клубту, бир гаражты болгаш машина-техника септелгезиниң бир мастерскаязын тудуп доозар.

Үстүнде алган хүлээлгелерни колхозчуларның ниити хуралынга чугаалажып көргеш, кожазы «Хорум-Даг» колхозун социалистиг чарышче кыйгырган.

К. ШУЛУУЖАП.
Чөөн-Хемчик район.

Мурнакчы аңчы

Тес-Хемде белеткелдер конторазының аңчызы Л. Сивков районда мурнакчы аңчыларның бирээзи. Сөөлгү каш чылдардан бээр өлүк тывыжының талазы-биле ол районнуң өске аңчыларындан эки көргүзүглүг болуп келген. 1958—1959 анныыр сезонунда эш Сивков 4 кишти, 350 диицни, 20 күзенни, 10 асты өлүргеш, күрүнеге 7 муң ажыг рубльдиг өлүүн дужааган. Оон аңгыда белеткел конторазынга ол 60 черлик кушту, 600 кг тоорукту дужааган.

Тывыштың янзы-бүрү аргаларын калбаа-биле ажыглап тургаш, эш Сивков бедик көргүзүглерни чедип ап турар. Аңныыр сезонунга баш удур хынамчалыг белеткенгеш, күс дүжери билек ол аңнап үнүптер. Боодан аңгыда, капка, дузак болгаш оон-даа өске хереклерни ол ажыглап турар. Ынчангаш ол хереклерниң дузазы-биле үүрмек аңнарны өлүрүп турар.

1959—1960 чылдың аңныыр сезонунда эш Сивков база-ла багай эвес көргүзүглерлиг болган. Эрткен айның ортан үезинге чедир ол 5 кишти, 72 диицни, 18 күзенни болгаш оон-даа өске үүрмек аңнарны дужаагаш бодунга алган хүлээлгезин 4 катап ажыр күүседкен. Оон аңгыда аңныыр инспекциязының чөпшээрели-биле бир буурну болгаш өлүрүп, белеткел черинге киирген.

Дуржулгалыг аңчы аңныыр чурумун болгаш хуусаазын шыңгыы сагып турар.

О. ВОЛЧЕНКО.

1960 чылда улам дээре ажылдаар дээш

Чөөн-Хемчик районнуң үлетпүр бүдүрүлге, транспорт болгаш садыг черлериниң ажыл-ишчилериниң чоокта чаа болган чөвүлел хуралы чеди чыл планының баштайгы чылында кылдынган ажылдарның түннелдерин болгаш 1960 чылда сорулгаларны тодаргай чугаалажып көрген. Чадаананың автотранспорт конторазының чолаачылары эрткен чылын мурнакчы ажылдап, чүк сөөртүлгезиниң планын тонна талазыбиле 117,2 хуу, тонна-километр талазы-биле 111,6 хуу күүседкен болгаш 34 тонна бензинни камнап алганнар.

АТК-ның мурнакчы чолаачыларының болгаш септекчилериниң саны көвүдээн. Чижээ, чолаачылар эштер Кузнецов, Черных, Ак-кыс, Королёв олар боттарының планнарын ай бүрүзүнде 180—185 хуу күүседип, шэлыпчы ажылдап турарлар. 1960 чылда улам дээре ажылдап, чеди чылды хуусаа бетинде күүседир дээш демиселге салыышкынын киирерин АТК-ның коллективи хүлээнип алган шудургу ажылдап турар. Бо чылын чүк сөөртүлгезиниң планын тонна талазы-биле 122,5 хуу күүседир, 50 тонна кызыр чүүлду камнап алыр, 150 автомашиналар кирер гаражты ажыглалга киирер сорулганы ол АТК-ның коллективи салып алган.

Чадаананың райүлетпүр комбинадының коллективи чеди чылдың баштайгы чылында 1 миллион 900 муң рубльдиг ниити продукциязын бүдүрген, а 1960 чылда ниити продукция бүдүрерин 2 миллион 400 муң рубль чедир көвүдедирин хүлээнген. ССРЭ-ниң улус ажылагыйын хөгжүдериниң төөгүлүг чеди чыл планының ийиги чылында улам дээре ажылдаар дээш социалистиг чарышка мурнакчы киржип турар ажылчыннар комбинатта хөй. Ыяш белеткелинде эштер Ховалыг Очуроол, Ховалыг Бады, туйбу бүдүрүлгезинде эш Куулар Александра, чазаныкчы эш Кужугет Кан-оол олар хүн бүрүнүң нормаларын ыракта ажыр күүседип турар.

Чеди чылдың баштайгы чылында районнуң хереглел кооперациязының ажылдакчылары бараан саарылгазының болгаш ниитиниң чемненилге черлериниң бүдүрүлге планнарын ажыр күүседкен. Ындыг болза-даа, райпо баштаар чери, оон даргазы эш Салчак Чадаана шахтазының, райүлетпүр комбинадының туйбу бүдүрүлгезиниң болгаш ыяш белеткелиниң ажылчыннарын үлетпүр база аъш-чем барааннары-биле үзүктелиишкин чок хандырарынче кичээнгейни кошкак угландырып келген. Районнуң «Искра» колхозта эш Доңгак Чиндол ышкаш мурнакчы садыгжыларның дуржулгазын райпо баштаар чери кошкак нептёредип, мурнакчылар чогум кандыг арга-биле бедик көргүзүглерни чедип ап турарын бүдүрүлге хураддарынга тодаргай илеретпейн турар.

Колбаса кылыр цехти, сускунга ижер эзиртпес сугларны бүдүрер черни районда организастаан. Ынчалзажок, эът-сүт белеткелиниң районнар аразының конторазының директору эш Сидеренков конторанын ажылын кошкак удуртуп турар. Ылангыя белеткеттинген продуктуларны сайгарып чорударын саадып, оон уламындан продуктуларны үрелип баксыраар чорукка чедирип келген.

Автотранспорт конторазының мурнакчы чолаачызы эш Кузнецов чөвүлел хуралга санал берген. АТК-га ол 5 чылдарның дургузунда ажылдап турар. Бо аразында эш Кузнецов бодунга хүлээп алган автомашиназын авариядга таварыштырып көрбээн, оон техниктиг ажаалдазын үлегерлиг хандырбышаан, капитал септелге чокка 108 муң километр чедир чоруткан. Чеди чылдың ийиги чылында чүк сөөртүлгезиниң планын тонна талазы-биле 140 хуу, тонна-километр талазы-биле 155 хуу күүседирин ол хүлээнмишаан, АТК-ның коллективи Кызылдың № 1 чүк автотранспорт конторазының коллективин социалистиг чарышка кыйгырганын дыңнаткан.

Райүлетпүр комбинадының аныы-чазаныкчызы эш Кан-оол бодунуң мергежилин соксаал чокка бедитпишаан, чеди чылдың ийиги чылында продукция бүдүрер планын 150 хуудан өрү күүседирин хүлээнген. Ону чедип алырда күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедиринин эргежок чугулазын ол чугаалаан.

Х. МОҢГУШ.

Артык чарыгдалды болдурбас

Ак-Довурак комбинадының тудуг эргелелиниң № 1 участогунда ажылдап турар бистиң бригадавыстың кежигүннери төөгүлүг чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылдың баштайгы айында багай эвес көргүзүглүг ажылдаан. Бригаданың кежигүннери айның иштинде 211 кубометр онгарны каскаш, оон ханаларын 87 кубометр даш-биле кылган. Ынчангаш бригада эрткен айның планныг онаалдазын ниитизи-биле 148 хуу күүседкен.

Боттарынга онаашкан ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар ажылчыннар бисте эвээш эвес. Ылангыя дашчылар эштер Калдар-оол, Дамбыра олар хүннүң нормазын 150—200 хуудан кудулатпайн турарлар. Ол ышкаш дузалаар ажылдарда эштер Сендажы, Биче-оол болгаш оон-даа өскелер хүлээнген ажылдарын ак-сеткилдиг күүседип, дашчыларның ажылынга саат ужураштырбайн турарлар.

Бистиң бригадавыстың кежигүннери тудугнуң темпизин дүргедедир дээш болдунар-ла хемчегларни ап. чамдык таварылгаларда ажыл шагының сөөлүнде безин артып калгаш бир демниг ажылдай бээрлер.

Ындыг болза-даа бистиң ажылывыска саат ужураштырар, артык чарыгдал кылып, күрүнеге когарал чедирер чоруктарның барын айтыр херек. Бисте тудуг мастери эш Горлач бодунуң ажылын ак-сеткилдиг эвес күүседип турар. Январь айда ол биске даш-биле кылыр чагыларны шын эвес айтып берген. Кажан ону доосканывыста оон шын эвес болганы илерээн. Ынчангаш ону бустургаш катап кылдырткан.

Мындыг чорук өске-даа бригадаларга таваржып турар. Эш Бүкүл-оолдуң бызаңчылар бригадазынга улуг сарайның 50 чагыларын чинге ыяш-биле кадаткаш, ону катап кылган. Ол-ла бригада сарайны баштай калбак ыяш-биле ийи каът кылдыр серилээш, оон сөөлүнде мастерниң айтыышкынын ёзугаар кырында каътты катап бускаш, сарайны кара саазын-биле дуглаткан.

Т. КҮЖҮГЕТ,
комплексилиг бригаданың бригадири.

Колхозчуларның амыдыралынга чугула айтырыг

СЭКП-ниң XXI съездизи колхозтарның чурталга, культура-амыдырал, бүдүрүлге тудугларын калбартыр дугайын онза чугулалап айыткан. Колхозчу суурларны сайзырангайжыдарынга болгаш колхозчуларның материалдыг чаагай амыдыралын, культурлуг деңнелин улам бедидеринге колхоз тудуу улуг ужур-дузалыг.

Колхозчуларны чурталга бажыңнарынче шилчидериниң айтырыы бистиң районда колдуунда шиитпирлеттинген. Бистиң колхозтарывыс СЭКП обкомунуң (1958 чылдың октябрьда) 5-ки пленумунуң шиитпирлерин боттандырары-биле эзээн ажылдарны күүседип келген. «Коммунизмче орук» колхозтуң сууру экижээн, чаа тудуглар чыл келген тудум-на немежип, колхозчуларның культуразы бедип турар. Бо артель эрткен чылын чурталга, культура-амыдырал болгаш бүдүрүлге тудугларының планын ажыр күүседкен. Тодаргайлаарга: тудугжулар 15 чурталга бажыңын тудар тургаш 19-ту, уруглар садын, яслизин, столоваяны, хлеб быжырар черни, чунар бажыңны кылгаш, ажыглалга киирген. Мал кажааларының тудуунун планы база күүседтинген.

Колхозтарның барык-ла бүгү фермаларында чурталга бажыңнарының, оон иштинде кол фермаларда кызыл булуңнарның тудуу доозулган. «Кызыл тук» колхоз бирги сүт-бараан фермазында чаа клубту, ында оон кино үндүрер черин кылып дооскан, чурталга бажыңнарының шуптузунуң кладовкаларын кылган. Бо колхозта кижи эмнелгезиниң салбырының бажыңы туттунган болгаш ажыглалда кирген. Районнуң колхозтары 500-тен эвээш эвес хой кирер, чаңгыс аай хевирлиг кажааларны тудуп турар. Бо талазы-биле «Торгалыг» колхоз эки түннелди чедип алган. Артельдер эрткен чылын 50 чурталга бажынын тудар тургаш, 49-ту тудуп дооскан ажыглалда киирген.

Мооң-биле чергелештир колхоз тудуунда четпестерни айтыры чугула. Малчыннар чурттаар кылдыр туттунган чаа бажыңнарның кладовкалары, крышалары, печкалары барык чок, оларның чамдыктарының шалалары безин кылдынмаан чорук кайы-даа колхозтарда бар. Эрткен чылда тудуг материалдарын белеткээрикиң планы үзүлген турган. Туйбу бүдүрер план чүгле 72 хуу, саманның — 89 хуу күүседтингени четпес.

Райкүүском болгаш көдээ Советтер колхоз тудуун четпес удуртуп турар дээрзин миннип демдеглээр ужурлуг бис, чүгле миннир эвес, а харын удуртулгада, организакчы ажылда четпестерни дүрген чайладыры негеттинип турар. Колхозтарның баштаар черлери тудуг бригадаларын чыл дургузунда орта ажылдатпас, өске ажылдарга чардыктырар чүүлдер хөй. Ынчангаш эрткен чылын мал кажааларының тудуунуң планы күүседтинмээн. Колхозтар аразынга тудуг бригадаларын тургузар дээн айтырыг ам-даа шиитпирлеттинмээн.

Колхоз тудуундан аңгыда, күрүнеңиң күселп-биле 1 миллион ажыг рубль түлүг культура албан черлериниң тудуглары 1960 чылда кылдынган турар. Маңаа колхозтарның тудуг бригадаларының ролю кончуг улуг. Районнуң көдээ ажылагый артельдери бо чылын тудуг ыяжының 50 хуузун кескеш, машина-биле сөөртүрүнге таарымчалыг кылдыр чер агында дажыглап алган. «Кызыл тук» колхоз тудуг ыяжы белеткээриниң планын 124 хуу күүседкен. Тудуг бригадалары план ёзугаар тудуг ыяжын дүрген кескеш, тудуг участоктарынга өйшаанда чедирип алыры чугула. Райкүүском, көдээ Советтер 1960 чылда колхозтар тудуун чедишкиннинг чорударынче угландыр хемчегларни ап өгелөөн.

А. СЕМИС-ООЛ,
Өвүр райкүүскомунуң даргазы.

1960 чылда тудуг планын күүседиринче!

Бедиткен хүлээлге

Чадааннаның коммунал-хандырылга болгаш тудуг конторазының ажылчыннары төөгүлүг чеди чылдың ийиги чылы—1960 чылда боттарынга бедиткен хүлээлгелерни алган. Олар бо чылын пландан ажыр үш бажыныы туткаш, ниитизи-биле 64 өг-бүлени чаа бажыңнар-биле хандырарын хүлээңгеннер. Ол болза өскен чылда турганынга деңнээрге чурталга шөлүн 4,3 катап көвүдээр.

Конторада эштер Баженов, Шалгинов оларның бригадалары бир бажындан-на 7 мың ажыг рубльди камнап алыр деп шиитпирлээн. Ону чедип алыры-биле чурталга бажыңнарын чүгле дөрбелчинней дилдирген ыяш-биле кылыр болгаш тудугларның хуусаазын кызырары көрдүнген. Коммунал-хандырылга болгаш тудуг конторазының бызанчылары камнаттынган хөренги-биле дөрт өг-бүле чурттаар улуг бажыңны тударын шиитпирлээннер.

Конторанның ажылдакчылары боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш бо хүннерде хайныышкынныг ажылдап турарлар. Олар чаа чылдан бээр беш бажыңның ханаларын салып доосканнар. Оларның бирээзинин тудуу ам дооступ турар. Ол бажың бо айда ажыглалга кирер.

Ф. ЗЫКОВ.

Бригадада ыяш белеткели

Эш Мунзукпанның удурткан тудуг бригадазы 800 кубометр тудуг ыяжын кескеш, машина-биле сөөртүп ап болур черде эккеп алган. Кезикчилер А. Кара-оол, С. Аракчаа, Д. Москуй-оол олар кайызыдаа хүнде 4 кубометр ыяшты кезер турган, 8—10 кубометрни кезип болган.

М. Анай-оол, Л. Севээн, М. Хөвен-оол хүнде 40 чудукту машина оруунуң чанынга дүжүрер турган 80 чедир сөөртүп, дүжүрүп турар. Ынчалза-даа, колхозтуң тудуг ыяжы белеткээр планы ыракта күүсединнмээн. Ыяш кезилдезин болгаш сөөртүлгезин чогуур хуусаада доосса чогуур.

С. ДОНЗУМ.

Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозу.

Тудуг материалдарын дурген сөөртүп алыр

Чаа-Хөл районнуң колхозтары эрткен чылга деңнээрге, бо чылын янзы-бүрү тудугларны хөйнү кылырын планнаан. Колхозчу тудугжулар тудуг планын чогуур хуусаада күүседир, шынарын экижидер дугайында социалистиг хүлээлгелерни база алган.

Чеди чылдың ийиги чылында кылыр тудугларга 7050 кубометр ыяш, 950 кубометр даш, 1040 саман, 210 тонна чугай болгаш оон-даа өске материалдар хереглеттинер. Колхозтарның тудуг бригадалары эрткен чылдың декабрьдан бээр февраль эгезинге чедир 5346 кубометр ыяшты тайгаларда кескен, оон иштинден 3930 кубометрни машина-биле сөөртүүнге эптиг кылдыр чер агында дажыглаан, 274 кубометрни тудуг шөлдеринде сөөртүп чедирген.

Калбак-Эзим, Адыр-Бажы, Суглуг-Адыр, Кожай, Кара-Суг деп черлерде тудуг ыяжы белеткеп турар тудугжулар чамдык чурталга бажыңнарын эптеп туткулаан. Ленин аттыг колхозта С. Шойлаа, С. Суван, «Найырал» колхозта Х. Хадың-оол, Т. Чап, «Бурунгаар» колхозта М. Катырар, М. Чамза болгаш оон-124 өскелер ыяш кезериниң-даа. сөөртүрүүн-даа нормазын хүн бүрүде 150—180 хуу күүседип турар.

Ленин аттыг колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири М. Очур-оол) 1500 кубометр ыяшты кезип белеткээр турган, февраль эгезинге чедир 1700 кубометрни кескен. Ыяш белеткелинде 42 кижи доктаамал ажылдап турар.

Моон-биле чергелештир четпестерни демдеглевейн эрттирип болбас. «Найырал» колхоз (даргазы Намай) 2550 кубометр ыяш белеткээр турган, чүгле 1300 кубометр ыяшты белеткээн, оон иштинден 1000 кубометрни машина оруунуң чанында дүжүрген. Бо колхозтуң Калбак-Эзим, Суглуг-Адыр деп черлерде ыяш белеткелчилериниң күш-ажылы кончуг кошкак организастаттынган. Кылган ажылдың үчёт демдеглели сандаргай байдалда.

Тудуг ыяжын чүгле тайгага кезип каарында эвес, а харын шуптузун тудуг участоктарынга чогуур хуусаада сөөртүп чедирип алырында. Колхозтарның тудуг шөлдеринде чүгле 274 кубометр ыяш дужүрүүнгени чөгенчиг. «Найырал» колхоз тудуг шөлүнче чаңгыс-даа кубометр ыяш сөөртпээн. Колхозтар баштаар черлери тудуг ыяжы сөөртүрүнге транспортту четче организаставайн турар.

«Бурунгаар» колхозтан ангыда кайы-даа колхозтарда ыяш сөөртүр прицептиг машиналар күстен бээр ажылдаваан. «Найырал» колхоз 2 автоприцептиң дугуйларын ужулгаш өскээр ажыглаан, прицептиг машина-биле ыяш сөөртүр дээрге-даа, ында орта ажылдадыптар хире автомашиналар чок, шуптузу үрелик. Ленин аттыг колхозтуң прицептиг автомашиназы баштайгы үелерде ажылдап турган-даа болза, сөөлгү үеде үрелген.

«Найырал» колхозтуң эрткен чылын кескен 700, «Бурунгаар» көдээ ажыл-агый артелиниң 500 кубометр тудуг ыяжы чазын орук баксыраап, сөөртүп ап шыдаттынмаан. Ол ыяш ам-даа тайгада чытпышаан. Бир эвес кестинген ыяш ол черинге үр чыдар болза, ирип баксырап каар деп чүве билдингир болгай. Колхозтар план өзугаар хереглезе чогуур бүгү тудуг ыяжын кескеш, хар эриир бетинде тудуг участоктарынга бүрүн сөөртүп алыры онза негеттинип турар.

Кажан тудуг ыяжы болгаш өскедаа материалдар тудуг участоктарынга чогуур өй-шаанда шупту белен турда, тудугларның планы айыткан хуусаазында күүсеттинер болгаш шынары эки болур. Бар автомашиналарны, прицептерни, тыртар дириг күштерни ыяш сөөртүрүнге доп-дораан ажыглаза чогуур, үрелик машиналарны дүрген септедип ап болур аргалар бар.

Кайы-даа колхозтар тудуг ыяжы сөөртүрүнге тракторларны ажыглавайн турары четпес. Улуг шанактарны кылып, тракторларга кожуп алгаш, оон-биле ыяш сөөртүлгезин чорудуп болур ужурлуг. Колхозтарның мурнуку чылдарда туткан элээн хөй чурталга бажыңнарының крышалары, кладовкалары, херимнери кылдынмаан. Чүге дизе, артельдер тудуг ыяжын кескеш чогуур үезинде сөөртүп, дилиг материалын четчири-биле белеткеп албайн турарында. Кылын, чуга манзылар аажок хереглеттинип турар.

Колхозтар бо чылын 2200 кубометр манзыны белеткеп алыр, ындыг-даа болза, февральдың баштайгы хүннеринге чедир чүгле 69 кубометрни дилген. Ажыл-агыйларда пилорамаларны доктаамал ажылдадыры чугула. 1960 чылдың тудугларының планын күүседири-биле тудугжуларның күш-ажылын организастыг болдурары, оон бүдүрүкчүлүүн бедидери колхозтарның баштаар черлериниң болгаш партия эге организацияларының боттуг организакчы ажылындан хамааржыр.

М. МАРТАШ,

Чаа-Хөл райкүүскомунуң чанында колхоз тудуунуң килдизинин эргелекчизи.

Совхозта чаа тудуглар

Чеди чылдың бирги чылында «Барлык» совхозтуң тудуг бригадазы (бригадири эш Новиков) чурталга бажыңнарының тудуунун планын ажыр күүседкен, бирээзинге-ле ийи өг-бүле ишти чурттаар 36, бирээзинге-ле бир өг-бүле олурар 20 чурталга бажыңнарын туткаш, шуптузун ажыглалга киирген.

Тудугжу ажылчыннар бо чылын 46 чурталга бажыңын, бир клубту, база конторану, уруглар яслизин, 150 инек кирер кажааны болгаш өске-даа тудугларны кылырлар. Тудуг бригадазының звенолары чеди чылдың ийиги чылында чаа тудугларның планын күүседир дээш социалистиг хүлээлгелерни алган.

Бригада ам уруглар яслизинин, клубтун, конторанын бажыңнарының, инек кажаазының фундаментилерин салып, 6 чурталга бажыңының ханаларын тудуп доосканы. М. Шүүленмейнин, М. Кызыл-оолдуң болгаш О. Кызыл-оолдуң удуртканы тудугжу звенолар эн дээре ажылдап турар. Тайгада тудуг ыяжы белеткээр тускай звено ыяш кезип белеткээрин үзүктелдирбеё дээш, чолаачылар прицептиг машиналар-биле сөөртүлгени доктаамал чорудар дээш күүсеннишкиннинг ажылдаары күзенчиг.

М. БАДЫРАА,

тудугжу звенонун удуртукчузу.

Иваново. Ивановонуң экономиктиг районунуң бүдүрүлгелеринде шеригте турган хөй кижилер ажылдап турар.

Чурукта: шеригден халашкан улуг лейтенантылар Ю. Михайхов (оң талазында) болгаш Э. Конуровский олар ажыл өйүнде. Олар Боттарының бүдүрүлгезинде мурнакчылар.

Фото Н. Акимовтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Агитас-массалыг ажылдар кошкак чоруп турар

«Амгы үениң байдалдарында партийжи пропаганданың сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын Тес-Хем районнуң партия организацияларының хуралдарынга таныжып чугаалашкаш, чон ортузунга агитас-массалыг ажылдарны күштелдирип чорудар талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылган. Ындыг болза-даа ол хемчеглерни организакчы удуртулга-биле хандырбаан ужурундан оон хөй кезии амыдыралда боттанмайн турар.

Агитас-массалыг ажылдың төвү — агитпунктулар кампания хевирлиг ажылдаар чоруктан адырылбаан. Чижээ, район төвү — Самагалдай суурда 2 агитпунктулар бар деп саазын кырында санап турар. Оон бирээзи — Райпо чанында агитпункт эрткен чылын чер-чер Советтеринге соңгулдалар үезинде чүгээр ажылдап турган. Сөөлгү үеде ол агитпункт ажылын шуут соксаткан.

Колхозтарда агитпунктуларның байдалы база-ла оортан шоолуг дээредевес. Ылаңгыя «Чодураа» колхозта партия организациязының агитаторлары оларның боттарынга быжыглаан участоктарында ажылдап турар чон ортузунга тайылбыр ажылы чоруттайн турарлар. Чыл эгезинден бээр СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи агитаторларның семинарын эрттирбээн. В. И. Ленинниң төрүттүгениннен бээр 90 чыл оюнга холбаштыр чон ортузунга лекция, беседалар дыка эвээш чоруп турар.

Ленин аттыг, «Чодураа» колхозтарда мал кыштагладыышкынына тургустунган дувөрээзиннинг байлалды чайладыр айтырыгны ында партия организациялары чүгле чаңгыс талалап, хөй шуугаазын үндүрүп турарындан ангыда, чон ортузунга агитас-массалыг ажыл чорударын уттуп турары окта болбас.

Мал кыштаглаашкынында таварышкан бергедээшкинни ажып эртер төлөөде, агитатор, пропагандист бурузу тайылбыр ажылын күштелдирип, малчыннарга практиктиг дузе көргүзер ужурлуг. Чижээ, чудаан малдарны чемгерип, ажаарының аргалары, мал чемин камнаары болгаш оон-даа өске айтырыгларны тодаргай тайылбырлаар херек.

О. МАНДАРЫЙ,

«Шынның» корреспондентизи.

Бистиң негелдевис

«Амгы үениң байдалында партия пропагандазының сорулгаларының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалы — ажылчы чоннарның ортузунга политиктиг кижизидилге ажылын бүгү талазы-биле күштелдирип чорударын чер-черниң партия организацияларынга хүлээткен болгай.

Негелде ындыг турбуже, Улуг-Хем районнуң «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң ырак одарларында ажылдап турар малчыннар ортузунда политиктиг кижизидилге ажылы барык-ла чорбайн турар. Совхозта 30 ажыг кижи составтыг агитколлектив бар деп сураа дыңналыр. Олар малчыннарга чедип келгеш, лекция, беседа кылып турганы көзүлбес.

Ыраккы одарларның төп черинге кызыл-булуң тудуп тургузар, аная хана солуннарын, көргүзүг самбыразын болгаш оон-даа өске көргүзүг агитациязын делгээр деп аазаашкыннар хөй удаа дыңналган, ынчалзажок ол ам-даа организастаттынмаан.

Үстүнде фактылардан ап көөрге, совхозта партия организациязы чон ортузунга масса-политиктиг ажылды СЭКП ТК-ның доктаалынга дүүштүр ам-даа эде тургузуп ап шыдавайн турар-тыр. Мынчангаш, СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизинин талазындан малчыннарның негелдезин сонуургап көргеш, совхозта партия организациязы-биле кады хемчег алыры чугула.

Б. БЫСТАН-ООЛ.

БАРААННЫ ШЫН ХУВААР

Чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш демисешпишаан, областың садыг организацияларының ажылдакчылары эрткен чылын багай эвес түңнелдиг ажылдаан. Чеди чылдың баштайгы чылы 1959 чылда бараан саарылгазының планын область хуусаа бетинде 102,8 хуу күүсеткен ийикпе, азы оон мурнунда чыл-биле деңнээрге ажылчы чоннарга 55,1 миллион рубльдиң бараанын хөйнү саткан. Ол ышкаш хөй ниитиниң чемненилге черлери эрткен чылдың планын ниитизи-биле өки күүсеткен.

Областа садыг организацияларының ажылдакчылары эрткен чылын чедип алдынган чедишкиннерни быжыглавышаан, 1960 чылдың баштайгы айындан эгелеп база-ла багай эвес ажылдап эгелээн. Облпотребсоюзтуң элээн хөй садыг точкалары эрткен айның планын ажыр күүсеткен.

Ындыг болза-даа садыг четкилериниң ажылында улуг четпестерниң барын демдеглээр херек. Чүүүц-даа мурнунда облпотребсоюзтуң 22 хереглекчилер ниитилелинин чедизи эрткен чылдың бараан саарылгазының планын күүсетпээн. Ылаңгыя Сүт-Хөл, Тожу, Улуг-Хем, Бии-Хем райолары, Кызыл сельпозу чыл планын чедир күүсетпээн. Үстүнде айыттынган райоларның элээн хөй магазиннери эрткен айда база-ла четпес ажылдаан.

Бараан саарылгазының ай, квартал болгаш чыл планнарының күүсеттинмейн турарының кол чылдагааны чүдел дээрге садыг четкилериниң, ылаңгыя көдээ магазиннериниң саналгыш, хыналда дээш үр үеде хааглыг турарында. Ол дугайында хөй фактыларны хуучу кежигүннери боттарының хуралдарынга чугаалап турар. Чижээ, Шагаан-Арыгда № 4 магазин 17 хонукта хааглыг турган. Сүт-Хөл райпонуң бараан склады эрткен күзүн дужүт ажаап алышкыгының үезинде 20 хонукта санаашкынга тургаш, районда магазиннерни чугула хереглеттиң бараанныры-биле хандырбаан.

Ол ышкаш үлетпүр болгаш аъшчем барааннырын магазиннерге ассортимент аайы-биле чедир тургуспас чоруктар бар. Маңаа холбаштыр мындыг чижекти көргүзүп болур. Таңды райпозунуң складында он үүл консервалар эрткен чылдан бээр үзүткел чок бар болуп турар. А магазиннерде чүгле «Шортан» биле «Камбала» деп консервалар көстүп турар. Харын оларны бирээзин бир магазинде, өскезин өске магазинде чаңгыс аай кылдыр киирген болуп турар.

Облпотребсоюзтуң садыг килдизи (эш Кузьмин) тус-тус райпо баштаар черлериниң чагыгларын болгаш районнарның хереглелдерин өөренип көрбейн, кайы-бир районче чамдык бараанныры хөйнү чоруткаш, өскелеринге чедиштирбейн турары шын эвес. Эрзин, Бай-Тайга райоларынче эрткен чылын дүктен кылган пөстерин болгаш янзы бүрү даараглыг хептерни хөйнү аппарган, ук бараан районнуң хереглелиниден артыкшылдыг болуп турар, ынчангаш оны Кызылче дедир сөөртүп эгелээн.

Доктааткан нормативтен артыкка бараан шыгжаар чорук кайы-даа садыг организациязында бар. Бо хүннерге чедир «Росглавтекстильторг-тун» баазазында 9 миллион ажыг, а облпотребсоюзтуң системазында 13 миллион ажыг рубльдиң бараны доктааткан планындан ашкан. Үстүнде фактылар бараанны шын эвес чагыдар, садыг алыкчыларының негелде, хереглелин өөренип көрбейн турарын тодаргай херечилеп турар. Самагалдайның чурттакчылары 1,5 мың кижи, а ол суурнуң магазиннеринде киирген бараанның курлавырын санап көөрге ук чурттакчыларга барык-ла бүдүн чартык чылдың курлавыры болуп турар.

Ынчангаш чамдык черлерге бараанның курлавыры көвүдеп, а өске районнарга ындыг барааннар чедишпейн турда саарылганың ниити планы күүсеттинмейн баары билдингир.

Бо чылын областың садыг ажылдакчыларының мурнунда улуг сорулга салдынган. Эрткен чылда турганынга бодааргa бо чылын бараан саарылгазының хемчээли 40,2 миллион рубльге көвүдээр.

Калбак хереглелдиң бараанныларынга ажылчы чоннарның негелде хереглелин бүрүн хандырбышаан, бараан саарылгазының онаашкан планнарын чогуур хуусаазында күүседири садыг ажылдакчыларындан негеттинип турар. Райпо болгаш сельпо баштаар черлери тус-тус садыг четкилеринге бараан шилип алырынга практиктиг дузаны көргүзүп, магазин эргелекчилериниң талазындан садып алыкчыларның негелдезин канчаар күүседип турарын доктаамал хынаар ужурлуг.

Л. БАШКИРЦЕВ,

облпланның улуг экономизи.

Шиитпирлээр үези келген

Бистиң областың чамдык ырак районнары биле область төвүнүң аразында пассажирлер аргыжылгазынга агаар транспортун тургусканы кончуг өөрүнчүг. Ылаңгыя, Мөңгүн-Тайга болгаш Бай-Тайгага самолёттар хүнде 2—3 удаа безин кээп турар.

Ындыг болза-даа бо талазы-биле чамдык чедир кылдынмаан түүлдер ам-даа бар. Бай-Тайга-биле пассажирлериң агаар харылзаазын тургускандан бээр ийи чыл ажып турар. Тээлиде самолёттар хонар черде пассажирлериң самолёт манаар тускай бажыңы чок. Ында оргу шөлде черде кадап каан чаңгыс сандайдан өске чүү-даа чок. Чайның изинде, кыштың соогунда самолёт манаан пассажирлер ажык дээрнин адаанга үр үеде турар ужурга таваржып турарлар. Оларның аразында чаш уруглар кижилерни хаая эвес көрүп болур. Тээлиге пассажирлер бажыңын шала туткаш соксап каан.

Оон-биле кады пассажирлерге билет садарын чурумчутпаан, Кызылдың аэропорт чери Тээлиге билет садары-биле эш Гузинни тургускан. Ол кижини сураглап тып алыры берге, пассажирлерге эвлеч өзугаар билет садарын чурумчутпаан. Сөөлгү үеде эш Гузин билетти далашкан кижилерге хөлези өзугаар садар арганы тыпкан. Хөлезининг хөй кезиле арага болуп турар.

К. ХЕРТЕК.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫ ХУУСАА БЕТИНДЕ

Бистиң областың чурт үлетпүрүнүң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары чеди чылдың баштайгы чылында ниити продукция бүдүрер планын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш пландан ажыр 6 миллион 200 мың рубльдиң продукциязын бүдүрүп үндүрген.

Чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылында чамдык чедиишкиннер-биле чергелештир, четпестер турган болгаш ам-даа бар. Чамдык бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары, ында партия болгаш профэвилел организациялары социалистиг чарыштың түңнелин үндүрерде ниити план күүселдезин колдадыр көргеш, бүдүрүлге черлериниң экономиказының чугула көргүзүглерин сонуургап көрбейн турар. Бараанныг продукцияны бүдүрер планны чедиишкинниг күүседир чорук бүдүрүлге черинин сан-хөө байдалын улам быжыглаар ужурлуг. Ындыг турбуже, бараанныг продукция бүдүрер планын эрткен чылын Сыстыг-Хемнинг ыяш ажыл-агый чери (директору эш Бяков), Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинады (эш Малышев) чедир күүсетпээн.

Продукция бүдүрериниң планын ассортимент аайы-биле элээн хөй бүдүрүлгелер чедир күүсетпейн келген. Оон түңнелинде 1959 чылда областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери түүйбу бүдүрер планын ниитизи-биле күүсетпээн. Ылаңгыя Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинады планда көрдүнгенинге бодааргa 400 мың кезек түүйбуну, Бай-Хаактың райүлетпүр комбинады—91 мың кезекти, Тожунуң райүлетпүр комбинады—55 мың кезекти чедир бүдүрбээн. Ынчаарга, түүйбу болза, областың чаа тудугларына ең чугула материал болуп турар.

Бай-Хаактың райүлетпүр комбинады эрткен чылын 11 хевириниң кол кылыгларын бүдүрер планны турган, оортан чүгле 3 хевириниң кылыгларының планын күүсеткен. Ол ышкаш продукция бүдүрериниң планын ассортимент аайы-биле эрткен чылын Тожунуң, Шагаан-Арыгның, Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинаттары база чедир күүсетпээннер. Чүгле ниити продукция бүдүрер планны хандырар эвес, харын чыл планында, айыткан бүгү кылыгларны бүдүрер онаалданы бүрүн күүседири эргежок чугула. Продукцияның бир хевирин бүдүрер планны ажыр күүсеткеш, өске хевирин бүдүрер планны чедир күүсетпейн баар чорук чеди чыл планының ийиги чылында турбас ужурлуг.

Продукция бүдүрерин көвүдедиринге, оон шынарын экижидеринге, бот-үнезин чиигедиринге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн соксаал чокка бедидери эргежок чугула. Ындыг турбуже, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер планны 1959 чылда Элегестиң шахта эргелели, Шагаан-Арыгның болгаш Тожунуң райүлетпүр комбинаттары чедир күүсетпээн. Харын-даа Тожунуң болгаш Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадында ажыл төлевири күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өскүдезинден артык болуп турар. Продукцияның бот-үнезин чиигедир дээш демисел чамдык бүдүрүлге черлеринде кошкак чоруп турар. Чижээ, областың мурнакчы бүдүрүлгелериниң бирээзи болуп турар Кызылдың ыяш заводунда, ыяштан нарын эт-хереклелдер бүдүрер фабриказында, Шагаан-Арыгның, Сарыг-Септиң райүлетпүр комбинаттарында продукцияның бот-үнези аар болуп артпышаан. Продукцияның бот-үнезин чиигедир планны чедир күүсетпес чорук чыылдалар планын күүсетпеэнге чедирип турар, а кажан чыылдалар планы күүсеттинмээнде бүдүрүлге черин чаартыр, шөлүн алгыдар, чаа дерилгелерни садып алыр сорулга база хожудап турар.

Эрткен чылын Тожунуң райүлетпүр комбинады (директору эш Чистяков) продукцияның бот-үнезин чиигедириниң орнунга 29,3 хуу аартаткан, 29 мың рубльдиң орулгазын алыр турган, 195 мың рубль карылгалыг болган. Ындыг турбуже, өске бүдүрүлге черлериниң күселибиле ол комбинаттың бүдүрүлге цехтерин алгыдарынга 358 мың рубльди бээр ужурга үлетпүр эргелели 1959 чылда таварышкан. Ук комбинаттың директору эш Чистяков бүдүрүлгениң экономиказынче ханылап кирбейн, билбес болуп келген, а Тожунуң райкүүскому, областың чурт үлетпүрүнүң эргелели ажыл-агыйжы эвес эш Чистяковбиле амга чедир эптешпишаан. Бүдүрүлгениң экономиказын сонуургап көрбес, күрүненің социалистиг бүдүрүлгезинге шак ынчаар когарал чедирер чорукту моон соңгаар канчап-даа болдурбас ужурлуг.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң төөгүлүг чеди чыл планын, оон ийиги чылының онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш чүткүлдүг ажылдап, хүн бүрүде нормаларын үргүлчү ажырып турар мурнакчы ажылчыннар чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринде хөй. Чижээ, Кызылдың дааранылга комбинадында коммунист эш Хавратовага баштаткан коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүннери, ыяш заводунуң ажылчыны эш Гавриченко, ыяштан нарын эт-хереклелдер бүдүрер фабриканың ажылчыннары эштер Шипелин, Ашихмин олар боттарының бедиткен социалистиг хүлээлгелерин ай бүрүзүнде ажыр күүседип, чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш совет улустуң маадырлыг демиселинге боттуг салыышкынын киирип турарлар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга эш Н. С. Хрущевтуң илеткели, ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштерин база дагын дыка улуг кызырар дугайында Хоойлу областың чурт үлетпүрүнүң ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын күш-ажылчы чаа-чаа чедиишкиннерже улам сорук киирген. Дээди Советтиң сессиязының материалдарын таныштыпшаан, чурт үлетпүрүнүң ажылчыннары 1960 чылдың бүдүрүлге планын хуусаа бетинде күүседир талазы-биле боттарынга бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алгаш, эрестиг күүседип турарлар.

Чеди чылдың ийиги чылының баштайгы айында ниити продукция бүдүрер планын чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери 102,8 хуу, бараанныг продукцияны—104,6 хуу күүсеткеннер. Бедик көргүзүглерни Кызылдың дааранылга комбинады, алгы заводу, Чадааннаның райүлетпүр комбинады, Кызылдың түүйбу заводу болгаш хоорайның үлетпүр комбинады чедип алган.

Хөмүр даш тывыжының ажылдарын механизастап тургаш, 1960 чылда пландан ажыр 9000 тонна хөмүр дашты казып тыварын, ону чүдүрерин бүрүн механизастаарын Элегестиң шахта эргелелиниң коллективи хүлээнген. Шахтёрларның күш-ажылының байдалдарын улам экижидер дээш шахтага агаар дамчыдар черни кылыр, үш-үш квартиралар-лыг 10 бажыңнарны ноябрь 1-ге чедир туткаш, ажыглалга киирер сорулганы коллектив күүседип эгелээн. Түүйбуну чылдың бүгү дургузунда бүдүрер арганы бээр чаа технологтуг шугумну бо чылын ажыглалга киирерин, чыл планын декабрь 1-ге чедир күүседирин Кызылдың түүйбу заводунуң коллективи хүлээнген.

Ыяш белеткээр участоктарга комплексилиг бригадаларны көвүдедир талазы-биле Архангельскиниң ыяш белеткелчилериниң мурнакчы дуржулгазын ажыглавышаан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 5 хуу бедидерин база пландан ажыр 1500 кубометр ыяшты белеткээрин Сыстыг-Хемниң болгаш Сизимниң ыяш ажыл-агый бүдүрүлгелериниң коллективтери хүлээнип ап турар. Оон ынай Ырбан деп чаа суурга тудуг ажылдарының планын хуусаа бетинде ажыр күүседир сорулганы Сыстыг-Хемниң ыяш ажыл-агый бүдүрүлгезиниң коллективи салып алган.

Кызылдың ыяш заводунуң ажылчыннары чеди чылдың ийиги чылында боттарынга бедиткен хүлээлгелерни база алганнар. Чыл планын декабрь 1-ге чедир бүгү көргүзүглер аайы-биле бүрүн күүседирин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 2,7 хуу бедидерин, продукцияның бот-үнезин 1,5 хуу чиигедирин ол коллектив хүлээнген. Чыл планын хуусаа бетинде күүседир, пландан ажыр хөй продукцияны бүдүрер, оон шынарын экижидер, бот-үнезин чиигедир, техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар талазы-биле боттарынга тодаргай хүлээлгелерни Кызылдың дааранылга комбинадының, эт-хереклелдер бүдүрер фабриказының, үлетпүр комбинадының, алгы заводунуң болгаш бүгү райүлетпүр комбинаттарының коллективтери алганнар.

Бүдүрүлге чорудулгаларын комплексилиг механизастаарының, мурнакчы дуржулганы нептередириниң, бүдүрүлгениң технологиязын экижидериниң күсели-биле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге бо чылын 4,7 хуу бедидер сорулга салдынган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн шак ынчаар бедидериниң ачызында чыл планы ноябрь 7-ниң бетинде күүсеттинген турар ужурлуг. Пландан ажыр 3336 мың рубльдиң продукциязын, оон иштинде 5750 кубометр дидиг материалдарын, 267 мың рубльдиң эт-хереклелдерин, 856 мың рубльдиң дааранылга кылыгларын, 340 мың кезек түүйбуну, 4400 кубометр тудуг ыяжын бүдүрүп үндүрер хүлээлгелиг бис.

Продукцияның бот-үнезин планда көрдүнгенинге удур 1,4 хуу чиигедирин областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң ажылчыннары хүлээнген. Ол дээрге пландан ажыр 395 мың рубльдиң орулгазы чедип алдынган турар дээни ол-дур. Ындыг болза-даа, бо чылдың январьда продукция бүдүрер планын, оон бот-үнезин чиигедир сорулганы Туранның райүлетпүр комбинадының, Сизимниң болгаш Сыстыг-Хемниң ыяш ажыл-агый черлериниң чедир күүсетпээнин демдеглээр херек.

Күрүне планын күүседири — бүдүрүлге бүрүзүнге хоойлу болур. Чеди чылдың ийиги чылында чүгле планны күүседир эвес, харын боттарывыска алган социалистиг хүлээлгелериниң ажыр күүседир ужурлуг бис. Мону чедип алырыга бүгү аргалар болгаш курлавырлар бисте бүрүн бар. Ол курлавырларны, аргаларны бүрүн ажыглаар херек.

Ынчаарга, областың чамдык бүдүрүлгелериниң январьда планын чедир күүсетпээнинин бир кол чыдагааны чүдел дизе, областың чурт үлетпүрүнүң эргелелиниң база областың хандырылга болгаш саарылга эргелелиниң талазындан ол бүдүрүлгелерге практиктиг дузаны чогуур үезинде чедирбээнинде. Райүлетпүр комбинаттарынга ажылчын күжүн тускайлап бээр дугайында облкүүскомунуң 1959 чылдың декабрь 25-те шиитпирин Каа-Хем, Тес-Хем, Таңды район Советтериниң күүсекчи комитеттериниң чедир күүсетпейн турарын демдеглээр херек.

1960 чылда Тываның чурт үлетпүрүнүң бүгү бүдүрүлгелери 7 шактыг кызырган ажыл хүнүнче шилчиир. Совет кижилер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ол чаагай сагыш салыышкынынга харыы кылдыр иштики курлавырларны бүрүн ажыглап, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедитпишаан, бо чылдың бүдүрүлге планын хуусаа бетинде ажыр боттандырар ужурлуг бис.

Н. КОССОВ,

областың чурт үлетпүрүнүң эргелелиниң начальниги.

Совет Армияның хүнүн бистиң өңнүктеривис демдеглээн

☆ ☆

Совет дузаламчы кошкак хөгжүлделиг чурттарга ажыктыг

☆ ☆

Кышкы олимпий оюннарында

Кыдат болгаш Совет Эвилели тайбыңче чүткүп турар

ПЕКИН, 22. (СЭТА). Улуг Совет Армияның 42 чыл оюнуң хүнүнде Кыдаттың Улустуң хосталга армиязының дайынчылары боттарының чоок акыларынга болгаш дайынчы соратниктеринге эң изиг байыр чедирип турар деп «Цзенфанцзюнь бао» солун бодунуң үүлүнде бижип турар.

Бүгү делегейге тайбыңны камгалаарының хөрээнге Совет Армияның улуг салыышкынын бүгү делегейниң улустары бедии-биле үнелеп турар деп солун демдеглеп турар. Совет Эвилели бодунуң Чепсектиг Күштеринден чоокта чаа чаңгыс талалыг чурум-биле база катап 1.200 муң кижини кызырганын чарлаан. Кыдат 1951 чылдан бээр бодунуң чепсектиг күштериниң деңгезинден хөйүн кызырган. Бо бүгү болза Кыдат болгаш Совет Эвилели тайбыңче чалбыыштыг чүткүп турарының дугайын херечилеп турар деп «Цзенфанцзюнь бао» демдеглеп турар.

Совет Армияның 42 чыл оюн демдеглевишаан, кыдат улус болгаш Кыдаттың Улустуң хосталга армиязы совет улус-биле бузулбас сырый каттыжыышкынны болгаш найыралды улам быжыглаар, империалистерниң чимзеникиннерине хамаарыштыр серемчилелин улам бедидер деп «Цзенфанзюнь бао» медеглеп турар. Совет Армияның маадырлыг эрес-дидим чоруктары болгаш төөгүлүг дуржулгазы Улустуң хосталга армиязына кеззеде үлегер-чижек болур деп «Цзенфанзюнь бао» түңнеп турар.

Совет дузаламчы кошкак хөгжүлделиг чурттарның үндезин хереглелдеринге дүгжүп турар

ДЖАКАРТА, 22. (СЭТА). ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң Индонезияда чоруп турары, ооң Бандунгка болгаш Джокьякартаның студентилериниң мурнунга чугаалаан чугаалары болза, Индонезияның солуннарының, радиозунуң болгаш информация агентилелдериниң дыңнадыгларының болгаш тайылбырларының кол темазы болуп турар. Солуннар ол дыңнадыгларны бирги арынарның улуг эгелериниң адаанда парлап турар. Н. С. Хрущевтуң Джакартага, Богорга, Бандунгка чоруп турганының дугайында фоточуруктарын ында база парлап турар. Колониализм боду чиде бербес болгаш ооң-биле шиитпирлиг демиселди чорутса чогуур дээрзиниң дугайында Совет чазактың баштыңының чугааларын солуннар эгелеринге демдеглеп база тайылбырларына деткип турар.

Н. С. Хрущевтуң айыкканы ышкаш колониализмни чок кылыр, ону хөөржүдүп каар үе келген деп «Пемуда» солун мурнуку үүлүнде бижип турар. Индонезия ындыг базымнарны шагда-ла кылган деп солун уламчылап турар болгаш чуртта колониализмниң артынчыларын туюлунга чедир узуткаарынче чазакты кыйгырып турар.

Азияның болгаш Африканың улустарының национал-хосталгалыг демиселинге дузалаары эргежок чугула деп ССРЭ санап турар дугайында Н. С. Хрущевтуң медеглелинге холбаштыр «Бинтанг тимур» солун мурнуку үүлүнге байыр чедирип турар. Совет Эвилелиниң политиказы болза, ол ындыг дузаламчыны доктаамал көргүзүп турарының дугайын херечилеп турар деп солун бижип турар.

Индонезия хамаарышпас чоруктуг чаалап алганының соонда ооң Барыын чүктен алган дузаламчызы чуртта чартык колониалдыг системаны узуткаваан болгаш хостуг экономиканы бүрүн тургузарынга чедирбээн, хамаарышпас экономиканы тургузарының—чуртту индустриализастаарының кол айтырыын шиитпирлээринге чүгү-даа бербээн деп солун уламчылап турар. Совет Эвилели—улуг күрүнелериниң бирээзи—Азияның болгаш Африканың чурттарынга дузаламчыны сүмелеп турар, ол дузаламчы болза, кошкак хөгжүлделиг чурттарның үндезин болгаш тодаргай хереглелдеринге дүүшкен, индустриализацияның айтырыын шиитпирлээринче угланган дузаламчы болур. Ол дузаламчы ол чурттарга ажыктыг байдалдарга бердинип турар, ол болза ук чурттарда тургузуушкунга дузалаар талазы-биле ССРЭ-ниң чалбыыштыг чүткүлү-биле, ындыг дузаламчыны көргүзеринге Барыын чүктүң чурттарын чарышка хаара тудар чүткүлбиле тайылбырлаттынып турар деп «Бинтанг тимур» демдеглеп турар.

Совет Армияның 42 чыл оюн польша ажылчы чоннар демдеглээн

ВАРШАВА. (СЭТА). Совет Армияның болгаш Шериг Далай Флодунуң 42 чыл болган оюнга тураскааткан байырлыг хурал февраль 22-де аная болган. ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ПУР-нуң национал камгалал министри М. Спыхальский, польша найысыладың хөй-ниитизиниң төлөлекчилери, ол ышкаш ССРЭ-ниң Польшада элчини П. А. Абросимов олар хуралга олурушканнар.

Байырлыг хуралга национал камгалал министриниң оралакчызы З. Душинский болгаш Совет Армияның генерал-полковниги Г. И. Хетагуров олар сөс ап, чүве чугааланнар.

Кежээниң түңнелинде байырлалдың улуг концерти болган.

Делегейниң пианистериниң Шопен аттыг алдыгы конкурузу

ВАРШАВА. (СЭТА). Делегейниң пианистериниң Ф. Шопен аттыг алдыгы конкурузу февраль 22-де Варшавада байырлалдыг ажыттынган. Ол дээрге үш неделя үргүлчүлээр.

Улуг польша композиторнуң чогаалдарын эң эки күүседири дээш Делегейниң пианистериниң алдыгы конкурузунда 31 чурттардан 86 музыкантылар, ооң иштинде Совет Эвилелинден беш пианистер киржип турар. 1955 чылда эрткен конкурска 23 чурттардан 74 пианистер киришкен.

Делегейниң янзы-бүрү чурттарындан сураглыг 34 музыкантылар жюриниң составында кирип турар. Оларның аразында Совет Эвилелиниң төлөлекчилери Д. Кабалаевский, П. Серебряков, Я. Зак бар.

Шопенниң төрүттүнген хүнүнден бээр 150 чыл болганынга холбаштыр пианистерниң конкурузунуң бүдүүзүнде Варшавада делгелге ажыттынган.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агый чедиишкиннериниң делгелгезинде РСФСР-ниң павильонунда чаа делгиир ажыттынган, ында чуртка эт бүдүрерин шиитпирлиг-биле көвүдедир дугайында социалистиг чарыштың эгелекчилери — Рязань областың кодээ ажыл-агыйының ажылдакчыларының чедиишкиннерин көргүскен. Онон муң гектар черге кукурузаны тарып турган, мал чеминиң суурун рязаньчыларның кайы хире көвүдедип турарын ол делгиринің материалдары чугаалап турар.

Чурукта: Рязань областа холбаштырган делгиир бир көргүзүг чери. Областың кодээ ажыл-агый ажыл-ишчилериниң чедиишкиннерин таймылбырлакчы Е. П. Исаевның чугаалап турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Скво Вэллиде олимпий оюннары

СКВО ВЭЛЛИ, февраль 22. (СЭТА). Кышкы Олимпий оюннарының спортчу демиселиниң үшкү хүнү—февраль 21-де совет спортчу Лидия Скобликова 1500 метрге коньки-биле маннааарынга кайгамчыктыг тиилелгени көргүскен. Ол аная 2 минута 25,2 секундада маннаваш, делегейниң чаа рекордтун тургускан. Ол болза совет спортчу Х. Шеголеевның мурнуку рекордтун 0,3 секунда экижиткен.

— Бо тиилелгени бодумнуң чуртумга эккелгеним меңээ аскежик болган—деп олимпий чемпиону өөрүп чугаалаан.

Совет спортчулар К. Гусева, В. Стенина дөртү, бешки черлерни эзлээнер.

Ол маргылдаага Польша Улус Республиканың спортчулары Э. Серочинска биле Х. Пилейчик ийиги, үшкү черлерни эзлеп, улуг чедиишкинниг болганнар.

Трамплинден лыжага халыыр талазы-биле маргылдаа болган. Аная бир кижи үш катап халыыр болгаш ооң дээре болган ийизин шилип алыр. Аная совет спортчу Дмитрий Кочкин ийи катап 64,5 болгаш 67 метрни халып, 219,5 санны ап, ийиги черни эзлээн. Аная Германияның Федеративтиг Республиказының спортчузу Георг Тома 221,5 санны ап, бирги черни эзлээн. Үшкү черни япон спортчу Йосукэ Это эзлээн.

Ынчалза-даа ол маргылдааның ийиги кезээ болур 15 километрге чарыштың соонда ам шуут түңнел үнер ужурлуг. Ынчаарга Олимпий оюннарының программазынга мурнунда кирбейн турган 20 километрге маннавышаан, дөрт оък-биле кара-адар маргылдааны база киирген. Аная киришкен 30 кижиниң иштинде дөрт совет спортчулар бар. 20 километрни совет спортчу А. Привалов 1 шак 28 минута 54,2 секундада маннап, эки түңнелди көргүскен. Ынчалза-даа кара-адары арткан турган. Бир оък-биле чазарга ийи минутаны штрафтап немеп бээр турган. Ынчаарга кара-адарынга А. Привалов чедиишкинниг эвес болуп, хөй минутага штрафтаткаш, чүгле үшкү черни эзлээн. Кара-адарынга чавыс түңнелдериниң хараазы-биле совет спортчулар В. Меланьин, В. Пшеницын, Д. Соколов олар дөртүн алды дугаарга чедир черлерни эзлээннер.

Алдын олимпий медальды швед спортчу К. Листандер тиилеп алган. Ол 20 километрге 1 шак 33 минута 21,6 секундада маннаваш, караны чазыг чокка аткан. Мөңгүн медальды Финляндияның спортчузу А. Тюрбяйнен алган.

Хереҳеннериниң коньки-биле фигурлуг чунгулаашкыны уламчылавышаан. Ынавыла күүседир программа өзугаар беш үүл чунгулаашкынның дөрттүн күүсеткен соонда Нью-Йорк университетиниң 20 харлыг студентизи, делегейниң каш удаа чемпиону К. Хейсс бирги черде, Европаның чемпиону С. Дийстра (Голландия) ийиги черде чоруп турар.

Эр улустун улуг слалом талазы-биле лыжа маргылдаазынга совет спортчулар киришпээн. 55 катап эзр черлерлиг, 553 метр бедиктерлиг 1800 метр дистанцияны Швейцарияның сураглыг даг хаакчызы Р. Штауб 1 минута 48,3 секундада эрткеш, Олимпий оюннарының чемпиону атты чаалап алган. Ийиги черни Австрияның хаакчызы П. Штиглер алган.

Шайбалыг хоккей талазы-биле маргылдааның баштайгы түңнели үнген. Ооң түңнел маргылдаазынга ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Канаданың, Чехословакияның, Швецияның командалары болгаш Германияның каттышкан командазы арткан.

Бирги черни алырга 10, ийиги черге—5, үшкү черге—4, дөртү черге—3, бешки черге—2, алдыгы черге—1 сан бээр деп алгаш саная, үш хүнүнүң маргылдаазының соонда нинти команда талазы-биле Совет Эвилели 63,5 санныг болуп, бирги черде чоруп турар. Швеция 29 санныг болуп, ийиги черде, үшкү черде Германия (ооң саны 28), дөртү черде АКШ (ооң саны 16) чоруп турар. Австрия биле Канаданың командалары 13—13 саннарлыг.

Ооң аңгыда, бирги черни алганы дээш 7 сан бээр өске система өзугаар саная Совет Эвилели 58 санныг болуп, дөмей-ле бирги черде.

Солун кежээ

Совет Армияның болгаш Шериг Далай Флодунуң 42 чыл оюнга тураскааган «Орус чепсектиң алдары» деп темалыг солун кежээ Кызыл хоорайның шериг комиссариадының залында болуп эрткен. Кежээге хамаалы болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилери, бүдүрүлгениң мурнакчылары, шериг-ниң Н кезээнде дайынчы болгаш политиктиг өөредилгениң дээре дайынчылары болгаш өскелер-даа киришкен.

Кежээни ВЛКСМ хооркомунуң секретары Путинцев ажыткан. Ада-чурттуң дайынының киржикчизи Бардин аная чыылганнарга байыр чедирип, чүве чугаалаан. Аныяк совет республика дээш демисежип чораанын партизан отрядының командири чораан С. Хлебников чугаалаан. Кызылдың септелге-механика заводунуң мурнакчы ажылчыны Филимонов, дайынчы Корж олар чүве чугаалааннар.

Чыылганнарга Совет Армияның шаандагы болгаш амгы чепсектериниң хевирлерин көргүскен болгаш концерт, танцы база организастаан.

Г. ГОНЧАРОВ.

„Каттышкан Штаттарның тургусканы демир көжегени делгелге үскен"

ГАВАНА. (СЭТА). Эртемнин, техниканың болгаш культураның талазынга Совет Эвилелиниң чедиишкиннериниң делгелгези турар Гавананың чурумал каас уран-үүлдер ордузунга Гавананың болгаш Кубаның өске-даа хоорайларының база чурттакчылыг черлериниң он-он муң чурттакчылары хүн бүрү сөктүп кээп турар. Ылаңгыя субботаларда болгаш дыштанар хүннерде кижилер онза хөй болуп турар. Делгелгеже кирер эжиктерде бо хүннерде эзлчег маная-шкыны онза улуг. Совет делгелге ажыттынган хүнүнден эгелээш анаа 500.000 ажыг кижи чораан.

Келикчилериниң аажок хөй нуруузу Совет Эвилелиниң чедиишкиннеринге боттарының магадаашкынын илереттишаан, делгелге дээрге оларга ажыт-чажыт чок магалыг чүве болду деп онзалап демдеглеп турар. «Каттышкан Штаттарның тургусканы демир көжегени делгелге үскен» деп келикчилериниң бирээзи делгелгениң үнелелдер дептеринде бижээн. Кубалар делгелгеге келгеш, бүгү-ле үүлдерни сонуургап турарлар: Айжыларны болгаш эдеринчилерни, атомнуг электростанцияларны болгаш улуг чаагай заводтарны совет кижилер канчан тургузуп шыдаанын, чуртта бижик билбес чаңгыс-даа кижи артпаан ындыг байдалды олар канчап чедип алганын билип алырын күзеп турар. Куба улус көөр хөөн-чогу диктаторжу өзу-чурумну дүжүргеш, хамаарышпас хөгжүлдениң оруунга турап алгаш, бодунуң төрээн чуртун чечектелип турар болгаш аас-кежиктиг чурт болган турарын көөрүн күзеп, империализмден чартык колониалдыг хамаарылганың аар уржуктарын кеззэ шагда чок кылырын, бодунуң үлетпүрүн, сайзырангай кодээ ажылагыйын тургузарын, өлегдел-түрегделди болгаш бижик-билиг чок чорукту узуткаарын ораалдажып турар.

Олар боттарының келир үезин совет улустуң чедиишкиннериниң көрүп турарлар. Совет Эвилели ышкаш ындыг улуг чаагай чорукту болгаш депшилгени «мээң төрээн чүртүм» чедип алган турарының дугайын күзеп тур мен» деп делгелгеге чораан Феликс Бланко үнелелдер дептеринде бижээн.

Делгелгеден тайылбырларны, эртемнин, техниканың болгаш культураның талазынга Совет Эвилелиниң чедиишкиннериниң дугайында үүлдерни парлавышаан, Кубаның парлалгазы делгелгеже улуг кичээнгейни салып турар. Телевидение дамчыштыр үүлдерни делгелгеден кашдаа удаа дамчыткан.

„Аян-чорук эргежок чугула болгаш ажыктыг болган"

РИМ, 21. (СЭТА). Италияның президентизи Гронкиниң ССРЭ-ге чораанының дугайында Итали компартиянның чингише секретары Пальмиро Тольяттиниң үүлүн «Ринашита» журнал парлаан.

«Президент Гронкиниң болгаш даштыкы хереҳтер министри Пелланың аян-чоруу эргежок чугула болгаш ажыктыг болган» деп Тольятти бижип турар.—Ол аян-чорук Италия биле ССРЭ-ниң аразынга дипломатыг болгаш политиктиг харылзааларны элээн эжиждиринге чедирген. Ол аян-чорук антисоветтиг болгаш антикоммунистиг меге хоозун чоруктуң азар байдалын узуткаарынга болгаш Италияда политиктиг байдалдың аязырынга дузалаан. Ол аян-чорук улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының болгаш ындыг кошкадыышкынга чорудар ужурлуг демиселдиң айтырыын калбак хөй-ниитиге өзулуг көргүскен».

Ол аян-чоруктуң эки үүлдериниң бирээзи болза Италия биле ССРЭ-ниң аразынга культурлуг дүгүржүлганы чарганының фактызы болгаш садыг харылзааларын быжыглаар деп улур-дедир хүлээлге болур деп Тольятти демдеглеп турар.

«Гронкиниң болгаш Пелланың Москваже аян-чоруу болза хөй-ниитиге ийи улустарның чоокшулажырының талазынче шыңгыы эргилде болган деп Тольятти демдеглеп турар. Тускай-даа база тускай эвесдаа бүгү парлалга органнары (Италиянны.—**Редакцияның тайылбыры**) Совет Эвилели кандыг турары ышкаш ону шак ынчаар бир-ле дугаар илередип көргүзер ужурга таварышкан. Ол эргилде космиктиг ужуушкуннар-биле болгаш Айның совет ракетазының чедиишкини-биле шагда-ла белеткеттинген турган, ынчалзажок ол ам улам калбаа-биле илереттинген».

Аян-чоруктуң эки түңнелдерин демдеглээш, ындыг болза-даа чазактың бодунуң бөлүктериниң кыпсын үндүргени «калчаалыг антисоветтиг кампания» ол чоруктуң мурнунда турган болгаш ооң-биле капсырлашкан деп Тольятти айыткан.

Чазак бөлүктериниң «кончуг шыңгыы фактор» болуп турар ындыг туружу «Аденауэрниң болгаш герман милитаризмниң политиктиг туруштарын деткиир дугайын», а ол ышкаш «дүшкүүрлүг чорукту кошкадырының чорудулгазынга удурланыышкынның болгаш ажык өжээннежилгениң дугайын, соок дайынның бүгү-ле факторлары дээш халбактанырының дөрт ораалдажыышкынының дугайын» херечилеп турар деп Тольятти демдеглеп турар.

«Дүшкүүрлүг чоруктуң өзулуг чавырлыышкыны, ылаңгыя улустар аразының чаа байдалын тургузарының чорудулгазынга Италияның киржилгези ол моондакты ажып тиилевээнде болгаш ол удурланыышкынны сый шаппаанда болдунмас» деп Тольятти уламчылап турар.

Бир эвес харылзаалар соок дайынның чаңчыл болган туруштарын өскертири-биле капсырлашпас болза, чүгле чаңгыс харылзаалар улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырын болгаш идегелдиг тайбыңны хандырарын чедип алырынга четпес деп демдеглевишаан, Тольяттиниң айтып турары болза: «Бирээде, кызза эргежок чугула чүве болза..., Берлинден Пекинге чедир социалистиг делегей чүү бооп турарын хүлээп көөрү болур».

Гронкиниң ССРЭ-ге чораан аян-чоруунга байыр чедирбишаан, хөй-ниитиниң үзел-бодалдарының өскерлиишкини кандыг угланыышкынга чоруттунган турар ужурлугул база улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыры дээш улус мәсәларның демисели канчаар чоруттунган турар ужурлугул дээрзин эки билир талазы-биле аян-чорук италианнарга дузалаан деп Тольятти түңнелинде демдеглеп турар.

КАР-ны чарлаанының ийи чыл болган оюн байырлааны

КАИР. Хоорайның бир төп кудумчуларының бирээзи—июль 23 аттыг кудумчу.

Фотозу П. Егоровтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

КАИР, 22. (СЭТА). Каттышкан Араб Республиканы чарлаанының ийи чыл болган оюн Каирге, Дамаскиге болгаш КАР-ның өске-даа улуг-улуг хоорайларынга база чуртакчылыг черлериниң демдеглээн. Каирниң болгаш Дамаскиниң бажыңнарын, кудумчуларын база шөлдерин каастап шимээн турган.

Эрткен чылдан ылгалыштыр КАР-ның президентизи Гамаль Абдель Насер республиканың ийи чыл оюнуң байырлалын Каирге эвес, Сирия районнуң найысылалы — Дамаскиге эртирген.

Дамаскиге шериг байырлалы болган, аная президент Насер, маршал Амер, Шукри Куатли болгаш албанның өске-даа кижилери киришкен.

Парад соонда хөй кижилиг митинг болган, аная Насер чүве чугаалаан.

Февраль 22-де кежээ Каирде Аль-Гумхурия шөлге массалыг митинг болган, аная КАР-ның күрүне болгаш политиктиг ажылдакчылары чүве чугаалааннар.

Чурттуң улуг-улуг төптеринге массалыг селгүүстээшкиннер, спорт оюннары, чыскаалдар болгаш митингилер болгулаан.

КИНОТЕАТРЛАРДА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): **«Үш далай ындынче чоруушкун»** («Хождение за три моря»), 2-ги кезээ — 12 шакта; **«Мен сени дилеп чор мен»** («Я ищу тебя»)—2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда.

«ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (биче залга): **«Мээң хөөкүй ынак авам»** («Моя бедная любимая мать»)— 3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хем»: **«Онза болуушкун»** («Чрезвычайное происшествие»), 2-ги кезээ — 11.15, 1.15, 5.15, 7.15 шактарда; **«Чыл узамдыктыг орук»** («Дорога длиною в год»)—3.15, 9.15 шактарда.

«Восток»: **«Чаңгыс базым-биле»** («В едином строю»)—1.15 шакта; **«Кадыг-дошкун чорук»** («Жестокость»)—7.15, 9.15 шактарда.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ ХӨГЖҮМШИИ ТЕАТРЫ

февраль 25-те

В. Кек-оол.

ХАЙЫРАН БОТ

деп шин болур. 3 көжеге, тыва дыл кыында.

Эгелээри кежээкиниң 7 шак 30 минутада.

Кызылда Күрүнеиң башкы институдунуң

ЗАОЧНЫЙ САЛБЫРЫ

Физика-математика болгаш дыл-литература (тыва дыл, тыва литература болгаш төөгү, орус дыл болгаш орус литература башкылаар кылдыр белеткээри-биле) факультеттеринге ортумак билиглиг кижилерни 1-ги курска, ийи чылдыг башкы институттарын доосканнарны 3-кү курска хүлээп алыр дугайын чарлап тур.

Киреринн күүзэннер боттарының билдириишкиннерин дараазында капсырылгалар-биле кады директорнуң адынга киирер:

а) автобиография,
б) билиниң дугайында аттестат азы диплом (боду-биле),
в) ажылдап турар чериниң характеристика,
г) күш-ажыл дептериниң ушта бижиишкин,
д) чурттап турар чериниң шынзылга,
е) эмчи шынзылгазы,
ж) дөрт тырттырган чурук (хемчээли 3×4 см.),

Киреринин шылгалдалары июнь айның 15-тен 25-ке чедир дараазында эртемнерге болур:

а) тыва дыл, тыва литература болгаш төөгү башкылаар кылдыр кирерлерге — орус дыл (аас-биле), тыва дыл (бижимел-биле болгаш аас-биле), ССРЭ төөгүзү.

б) орус дыл болгаш орус литература башкылаар кылдыр кирерлерге: орус дыл болгаш литература (бижимел-биле болгаш аас-биле), ССРЭ төөгүзү, даштыкы дыл.

в) физика-математика факультединге кирерлерге: орус дыл (бижимел-биле), математика (бижимел-биле болгаш аас-биле), физика (аас-биле).

Башкы институдунга чаа хүлээп алдынган заочно өөренир кижилер июнь айның 26-дан эгелээш, август 1-ге чедир эге-чада белеткелиниң тускай кичээлдерин эртирерлер.

Башкы институдунуң 1—V курстарында заочно өөредин турар кижилериниң дуржулга-шылгалдалыг кичээлдери июнь айның 20-ден июль айның 25-ке чедир болур.

Институттуң турар чери: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, 4.

ДИРЕКЦИЯ ЧЕРИ.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 37-13, кодээ ажыл-агый килдизиниң 22-64, иштики информация килдизиниң 21-47, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 23-35, чагаа килдизиниң 21-27, культура болгаш амыдырал килдизиниң 25-38, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 20-60.

ТС—00070. Чагыг № 566. Культура эргелелиниң типографиязы.